ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
នាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវនិងនវានុវត្តន៍

OPEN ACCESS

ទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជាសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវអប់រំ និងស្ទែម
Cambodian Journal of STEM and Education Research

អត្ថបទស្រាវជ្រាវ (Original Article)

ការវាយតម្លៃដោយចូលរួមពីសហគមន៍ជនបទលើប្រព័ន្ធផលិតកម្ម ចិញ្ចឹមសត្វគោ របស់កសិករក្នុងខេត្តស្វាយរៀង

Participatory Rural Appraisal of Smallholder Cattle Production Systems in Svay Rieng Province

គង់ សារឿន[១,*] យស់ ធារីត[១] ចាន់ ប៊ុនយ៉េត[១] ធឹង គុជ[២] កែវ សាធ[២] និងកាង ស៊ុងឆាង[៣]

[១]មហាវិទ្យាល័យកសិកម្ម សាកលវិទ្យាល័យស្វាយរៀង ខេត្តស្វាយរៀង ប្រទេសកម្ពុជា

[២]មហាវិទ្យាល័យវេជ្ជសាស្ត្រសត្វ សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកសិកម្ម រាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា

[៣]វិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ រាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា

*អ្នកនិពន្ធទទួលបន្ទុកឆ្លើយឆ្លង៖ kong.saroeun@sru.edu.kh

Saroeun Kong[1,*], Thearith Yuos[1], Bunyeth Chan[1], Kuch Theng[2], Sath Keo[2] and Sungchhang Kang[3]

[1]Faculty of Agriculture, Svay Rieng University, Svay Rieng Province, Cambodia

[2]Faculty of Veterinary Medicine, Royal University of Agriculture, Phnom Penh, Cambodia

[3]National Institute of Education, Phnom Penh, Cambodia

*Corresponding author: kong.saroeun@sru.edu.kh

DOI: https://doi.org/10.62219/cjes.2025325

ទទួលបានអត្ថបទ៖ ១៩ មីនា ២០២៤	**កែសម្រួល៖** ១៩ ឧសភា ២០២៥	**យល់ព្រមឱ្យបោះពុម្ព៖** ០៩ កក្កដា ២០២៥
Received: 19 March 2024	**Revised:** 19 May 2025	**Accepted:** 09 July 2025

មូលន័យសង្ខេប

ការប្រកបរបរចិញ្ចឹមគោ គឺជាការងារបន្ទាប់បន្សំដែលអាចជួយលើកស្ទួយកម្រិតជីវភាពកសិករឱ្យមានភាពប្រសើរឡើង ធានាបាននូវសន្តិសុខស្បៀង បង្កើតការងារក្នុងគ្រួសារ និងផ្តល់នូវប្រាក់ចំណូល។ ដើម្បីចូលរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោនៅតំបន់ជនបទ ការសិក្សានេះមានគោលបំណងកំណត់ លក្ខណៈប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោលើការបង្កាត់ពូជ ការផ្តល់ចំណី និងការដោះស្រាយបញ្ហាក្នុងប្រព័ន្ធផលិតកម្ម។ ការសិក្សាក៏មានគោលបំណងវិភាគរកបញ្ហាដែលជះឥទ្ធិពលដល់ប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោក្នុងតំបន់ និងកំណត់អាទិភាពសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍ ដែលអាចចូលរួមចំណែកបង្កើនផលិតកម្មសត្វគោរបស់កសិករ។ ការប្រមូលព័ត៌មាន និងទិន្នន័យត្រូវបានធ្វើឡើងដោយប្រើប្រាស់ឧបករណ៍

វាយតម្លៃជនបទដោយមានការចូលរួម (Participatory Rural Appraisal) ដោយផ្អែកលើវត្ថុបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ។ លទ្ធផលស្រាវជ្រាវបានបង្ហាញថា ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករនៅមានកម្រិតទាបនៅឡើយ ដោយសារកសិករមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការបង្កាត់ពូជ ហើយព្រលែងគោដោយសេរី ធ្វើឱ្យសត្វបង្កាត់ គ្នាសេរីពាសវាលពាសកាល ដែលអាចឱ្យកូនជំនាន់ក្រោយបង្ករទៅជាជំងឺជាន់ឈាម។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៨ ដល់បច្ចុប្បន្ន កសិករបានចាប់ផ្តើមនាំគោពីក្រៅតំបន់មកចិញ្ចឹមដែលជាប្រភេទគោកូនកាត់ហារីយ៉ាណា ឬគោទន្លេ ដែលមានមាឌធំ កម្លាំងខ្លាំង តម្លៃខ្ពស់លើទីផ្សារ។ ចំពោះចំណីវិញ កសិករបានដាំស្មៅពូជខ្លះៗទុកសម្រាប់គោរបស់ពួកគាត់។ បញ្ហា និងឧបសគ្គដែលប៉ះពាល់ដល់ការចិញ្ចឹមគោមានជំងឺឆ្លងដូចជា ជំងឺអុតក្តាម ជំងឺសាទឹក ជំងឺបូសខ្យល់ និងបរាសិត ជាដើម។ កត្តាផ្សេងទៀតមាន អាកាសធាតុរាំងស្ងួត កង្វះបច្ចេកទេស កង្វះតំបន់ឃ្វាលសត្វ និងចំណីមិនគ្រប់គ្រាន់ និងការធ្លាក់ចុះតម្លៃលក់គោយ៉ាងគំហុកចាប់ពីចុងឆ្នាំ២០២២មក។ ចំណូលមួយផ្នែកធំរបស់កសិករបានមកពីការដាំដុះស្រូវ ចម្ការស្វាយចន្ទី កៅស៊ូ ដំឡូងមី និងចម្ការឫស្សីពីងពង់។ ការចិញ្ចឹមសត្វ ជាប្រភពចំណូលទីពីរ តួយ៉ាងកសិករចិញ្ចឹមគោក្របី ជ្រូក មាន់ ទា ជាលក្ខណៈគ្រួសារ និងឃ្វាលសត្វតាមបែបប្រពៃណី។ ក្នុងការចិញ្ចឹមគោ ចំណីដែលកសិករអាចរកបាននៅក្នុងឃុំមានដូចជា ចំបើង ស្មៅធម្មជាតិ ស្មៅប្រូត ស្លឹកដំឡូងមី ដើមចេកកន្ទក់ ចុងអំពៅ ផ្លែត្នោត កាកស្រាបៀរ និងមានដំណាំស្មៅខ្លះដែលត្រូវបានដាំដុះដោយកសិករមួយចំនួនតូច។ ចំបើងស្រូវប្រាំងសម្បូរនៅក្រោយពេលប្រមូលផលស្រូវរួចចាប់ពីខែ មីនាដល់ខែឧសភា រីឯចំបើងស្រូវវស្សាវិញ កសិករអាចប្រមូលរក្សាទុកបានចាប់ពីខែវិច្ឆិកាដល់ខែធ្នូ។ ជារួម ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ កសិករត្រូវចូលរួមចាក់វ៉ាក់សាំងគោក្របីរបស់ខ្លួនតាមបទដ្ឋានបច្ចេកទេស រៀបចំដាំដុះដំណាំចំណីសត្វ និងកែច្នៃអនុផលកសិកម្មជាចំណីសត្វ បង្កើតបណ្តាញទីផ្សារ និងសហការជាមួយការិយាល័យផលិតកម្មសត្វ និងបសុព្យាបាល ក្នុងខេត្តស្វាយរៀង។

ពាក្យគន្លឹះ៖ ផលិតកម្មសត្វគោ ការវាយតម្លៃជនបទដោយមានការចូលរួម ចំណីគោ ជំងឺគោ

Abstract

Cattle farming is an integral component of farmers' livelihoods that supports farmers' lives and provides food security, household job creation, and income generation. The objectives of this study were to characterize cattle production systems with special emphasis on breeding, feeding, and diseases prevalence, to identify problems that affect community cattle production systems. The study also aims to set priorities for research and development that can contribute to improved systems of cattle production. Information and data collection were conducted by using Participatory Rural Appraisal (PRA) tools based on the objectives of the research. The findings revealed that cattle production of smallholders was in low productivity due to no handling management on breeding as the farmers freely allow their animals to mate on the grazing land. This may lead to inbreeding. From 2008, some farmers started to bring exotic breeds for raising in their region. Such breeds have large body sizes, strong power, and high selling prices, and the farmers also started to grow grass forage in small areas for their cattle. The problems and constraints that affected cattle production included infectious diseases such as Foot-and-Mouth diseases, Hemorrhagic septicemia, blackleg and roundworms, and other factors such as drought, technical shortage, grazing land shortage, feed shortage, and drastic drop of selling price since 2022. The major sources of income of the farmers came from cultivation of rice, cashew, rubber, cassava, and bamboo. Livestock raising was the second source of income as the farmers kept buffaloes, pigs, chickens, ducks, and geese in small scale

and in free range. In the cattle raising system, the available feeds used by farmers included rice straw, natural grass at the rice field, cut and curry grass, cassava foliage, banana stem, rice bran, sugarcane top, palm fruit, and brewer's spent grain, as well as some forage grass which was cultivated by some smallholders. Dry season rice straw was available in plenty during the harvesting period from March to June while wet season rice straw was reserved in pile from November to December. In short, in order to solve the above-mentioned problem, the farmers have to vaccinate their animals with technical standard, cultivate animal forage, process available agricultural residues and by-products for their animals, access animal market flow, and collaborate with the Animal Production and Health Office in Svay Rieng province.

Keywords: Cattle production; participatory rural appraisal; cattle feed; cattle disease

សេចក្តីផ្តើម

ការចិញ្ចឹមគោក្របីនៅជនបទជាផ្នែកចម្រុះមួយនៃប្រព័ន្ធផលិតកម្មដំណាំ និងអាចផ្តល់ប្រាក់ចំណូលខ្លះសម្រាប់គ្រួសារកសិករ។ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ការចិញ្ចឹមគោត្រូវបានចិញ្ចឹមភាគច្រើនដោយកសិករតាមជនបទ។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០២២ ដល់ឆ្នាំ២០២៣ ការចិញ្ចឹមគោជាលក្ខណៈគ្រួសារមានការកើនឡើងតិចតួច (០,៣%) បើគិតជាចំនួនសត្វសរុបដែលចិញ្ចឹមដោយកសិករក្នុងប្រទេស គឺកើនពី ៣ ០១០ ៦២៤ ក្បាល ដល់ ៣ ០២០ ២៥៨ ក្បាល ប៉ុន្តែចំនួនសត្វពាហនៈដែលប្រើប្រាស់ជាកម្លាំងអូសទាញទូទាំងប្រទេសមានការថយចុះពី ៤១៨ ២៨៧ ក្បាល មកនៅត្រឹម ១២៨ ៥៤៦ ក្បាល (GDAHP, 2024)។ ដូចនេះ កសិករភាគច្រើននៅតែរក្សារបៀបចិញ្ចឹមគោដូចពីមុន ដោយគ្រាន់តែមិនសូវប្រើប្រាស់គោជាកម្លាំងអូសទាញ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការសង្គមសេដ្ឋកិច្ច។ តាមអនុសាសន៍របស់ Young et al. (2014) ការបង្កើនផលិត ភាពសម្រាប់ទីផ្សារសាច់គោ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការក្នុងតំបន់កំពុងតែកើនឡើងដែលជាផ្លូវមួយ ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រសម្រាប់កសិករចិញ្ចឹមគោ ដោយគ្រាន់តែកសិករគួរតែកែលម្អប្រព័ន្ធផ្តល់ចំណីគោបច្ចុប្បន្នដែលបានរកឃើញថាជាឧបសគ្គចំបងដល់ការសម្រេចបានផលិតភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោទាំងនេះ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងចំនួនមនុស្សក្នុងតំបន់មេគង្គកំពុងធ្វើឱ្យមានការរីកធំតំបន់ទីក្រុង និងបង្កើនសម្ពាធលើសន្តិសុខស្បៀងអាហារ ប៉ុន្តែក៏បង្កើតនូវឱកាសសម្រាប់កសិករចិញ្ចឹមសត្វផ្លាស់ប្តូរពីការចិញ្ចឹមលក្ខណៈគ្រួសារ ទៅជាអ្នកចិញ្ចឹមបែបអាជីវកម្ម ដើម្បីបំពេញតម្រូវការដែលកំពុងតែកើនឡើងនូវតម្រូវការស្បៀងអាហារដែលមានសាច់សត្វជាដើម (Young et al., 2014)។ ការស្រាវជ្រាវក្នុងប្រទេសបង់ក្លាដេសដោយ Uddin et al. (2013) បានបង្ហាញថា ការចូលរួមរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងការជួយផ្តល់ទិន្នន័យ និងព័ត៌មានតាមរយៈ PRA មានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការកំណត់លក្ខណៈប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមសត្វបានច្បាស់លាស់ដូចជា ការបង្កាត់ពូជ ចំណី និងប្រភពចំណីដែលមានក្នុងតំបន់ និងប្រភេទជំងឺដែលច្រើនកើតមានលើសត្វចិញ្ចឹមរបស់កសិករ។ ការបង្កើតប្រាក់ចំណូលមានភាពសំខាន់ ជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទ ដែលផលិតកម្មសត្វគោ គឺជាផ្នែកមួយខ្វះមិនបានក្នុងជីវភាពរបស់កសិករ។ ការកំណត់លក្ខណៈប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វរបស់កសិករនឹងបង្ហាញស៊ីជម្រៅនូវស្ថានភាពចិញ្ចឹមសត្វជាក់ស្តែងដែលកសិករកំពុងអនុវត្ត ឧបសគ្គដែលកំពុងប្រឈម និងឱកាស ឬអំណោយផលដល់ការអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមសត្វ។ ការរៀបចំចិញ្ចឹមគោគំរូនឹងជួយជាមូលដ្ឋានដល់ការស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍទៅថ្ងៃខាងមុខ។ តាមរយៈលទ្ធផលស្រាវជ្រាវថ្មីៗរបស់ National Institute of Statistics, 2021 (2021) បានឱ្យដឹងថា ប្រភេទសត្វធំៗដែលចិញ្ចឹមច្រើនជាងគេក្នុងគ្រួសារកសិករគឺសត្វគោ ហើយមានប្រមាណ ៣ ៣៨៤ ០០០ ក្បាល នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ហើយ

ការចិញ្ចឹមពឹងផ្អែកតែលើការឃ្វាលដែលមានលើសលប់រហូតដល់ ៩២,០២% និងការឃ្វាលដោយបន្ថែមចំណីមានតែ ៧,៩៧% ប៉ុណ្ណោះ។ តាមរយៈទិន្នន័យទាំងនេះសរឱ្យឃើញថា ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករភាគច្រើនមិនបានផ្តោតខ្លាំងលើបច្ចេកទេសទេ។ ដូចនេះហើយ ទើបការស្រាវជ្រាវលើការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករតាមវិធីសាស្ត្រវាយតម្លៃជនបទដោយមានការចូលរួម ត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីកំណត់លក្ខណៈប្រព័ន្ធផលិតកម្មនៅតំបន់ជនបទក្នុងខេត្តស្វាយរៀង កំណត់រកធនធានចំណីសត្វក្នុងតំបន់ និងវិភាគអំពីបញ្ហាប្រឈមដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ការលូតលាស់ ការបន្តពូជ និងការលក់ដូរសត្វដែលកសិករកំពុងចិញ្ចឹម។

សម្ភារៈ និងវិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ

ទីកន្លែងស្រាវជ្រាវ និងអ្នកចូលរួម

ការស្រាវជ្រាវនេះត្រូវបានធ្វើឡើងនៅឃុំគគីរ ស្រុកមោសហែក ខេត្តស្វាយរៀង។ ឃុំគគីរមានចំនួន ៥ ភូមិ ដូចជា ភូមិគគីរ ភូមិត្រពាំងស្គន់ ភូមិតាវាំង ភូមិព្រៃក្តី និងភូមិតាសេក។ ក្រុមការងារស្រាវជ្រាវចំនួន ២ នាក់ និងជំនួយការចំនួន ៣ នាក់ ដែលជានិស្សិតមកពីមហាវិទ្យាល័យកសិកម្ម។ កសិករចិញ្ចឹមគោចំនួន ៥ នាក់ ក្នុងភូមិនីមួយៗនៃឃុំគគីរ ត្រូវបានអញ្ជើញដោយមេភូមិឱ្យមកជុំគ្នាជាច្រើនពេល ដើម្បីចូលរួមក្នុងការពិភាក្សា និងការប្រមូលព័ត៌មាន និងទិន្នន័យ។ មនុស្សសំខាន់ៗផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានអញ្ជើញចូលរួមក្នុងការប្រមូលទិន្នន័យមានដូចជា មេភូមិ ឬតំណាងភូមិនីមួយៗក្នុងឃុំគគីរសរុបចំនួន ៥ នាក់ និងមន្ត្រីការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាលខេត្តស្វាយរៀងចំនួន ២ នាក់។

តារាង ១៖ *ប្រភេទ និងតួនាទីអ្នកចូលរួមក្នុងការផ្តល់ទិន្នន័យ និងព័ត៌មាន*

ល.រ.	ប្រភេទអ្នកចូលរួម	ចំនួន	តួនាទី
១	កសិករចិញ្ចឹមគោ	២៥	ផ្តល់ទិន្នន័យ និងព័ត៌មាន
២	មេភូមិ ឬតំណាងភូមិ	៥	ផ្តល់ព័ត៌មានត្រួតពិនិត្យ
៣	មន្ត្រីការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាល	២	ផ្តល់ទិន្នន័យ និងព័ត៌មានត្រលប់

រយៈពេលស្រាវជ្រាវ

ការស្រាវជ្រាវត្រូវបានចាប់ផ្តើមអនុវត្តចាប់ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣ ដល់ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២៣។ ក្នុងរយៈពេលនោះ សមាជិកក្រុមស្រាវជ្រាវបានណាត់ជួបក្រុមកសិករទៅតាមពេលវេលាដែលពួកគាត់អាចជួបប្រជុំបាន។

ការប្រមូលទិន្នន័យ

នៅក្នុងការសិក្សានេះ វិធីសាស្ត្រវាយតម្លៃជនបទតាមបែបចូលរួម (Participatory Rural Appraisal) ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មាន និងទិន្នន័យពីកសិករចូលរួមដោយផ្អែកទៅតាមវត្ថុបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ។ វិធីសាស្ត្រវាយតម្លៃជនបទតាមបែបចូលរួមផ្តោតខ្លាំងទៅលើការពិភាក្សាក្រុម និងគូសចេញជាដ្យាក្រាម (McCracken et al., 1988; Chambers, 1992)។ ការវាយតម្លៃជនបទតាមបែបចូលរួម (PRA) គឺជាបច្ចេកទេសស្រាវជ្រាវមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ1980 (Chambers, 1994)។ PRA គឺជាមធ្យោបាយអាចឱ្យគេរៀនសូត្រពី និងជាមួយកសិករ ដើម្បីអង្កេតវិភាគ និងវាយតម្លៃឧបសគ្គ និងឱកាស និងបង្កើតផែនការស្រាវជ្រាវដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា។ ក្នុងការសិក្សាបច្ចុប្បន្ន ឧបករណ៍

ឬបច្ចេកទេស PRA ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងភូមិដែលបានកំណត់ ដោយមានការចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីអ្នកភូមិ ក្រោមការសម្របសម្រួលពីក្រុមស្រាវជ្រាវដែលមានជំនាញអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ៣ នាក់ និងវិទ្យាសាស្ត្រសត្វ ២ នាក់ ព្រមទាំងការជួយជ្រោមជ្រែងពីតំណាងភូមិនីមួយៗ ទើបការប្រជុំពិភាក្សាអាចធ្វើទៅបាន។ ឧបករណ៍ និងបច្ចេកទេស PRA ដែលត្រូវបានជ្រើសរើសយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មានពីភូមិដែលបានជ្រើសរើស និងបញ្ហាទាក់ទងនឹងការធ្វើកសិកម្មពីអ្នកភូមិ ដោយធ្វើការប្រជុំក្រុម ដំណើរកាត់ទទឹង ការគូសផែនទីភូមិ ការវិភាគបញ្ហា ប្រតិទិន រដូវ ការវិភាគនិន្នាការ និងការផ្លាស់ប្តូរ និងការរៀបចំផែនការសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មភូមិ។ រាល់ការប្រជុំ និងការសង្កេតទាំងអស់នៅក្នុងឃុំ ត្រូវបានកត់ត្រាទុកសម្រាប់ការវិភាគទិន្នន័យតាមបែបចូលរួម (Participatory Analysis) ដោយពិភាក្សាពីការរកឃើញបឋមជាមួយជនបង្គោលតាមភូមិនីមួយៗ។ វិធីសាស្ត្រវាយតម្លៃជនបទតាមបែបចូលរួម (PRA) ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគព្រឹត្តិការ និងទិន្នន័យក្នុងសហគមន៍ដែល(Kirsopp-Reed, 1994; Swanson et al., 1997) មានរៀបរាប់ដូចខាងក្រោម។

គំនូសផែនទីភូមិ (Village Mapping): ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ ពិនិត្យមើលការប្រើប្រាស់ដីកសិកម្មក្នុងភូមិសម្រាប់ស្វែងរកចំណី និងឃ្វាលគោរបស់កសិករនៅក្នុងសហគមន៍។

គំនូសព្រាងកសិដ្ឋានគ្រួសារកសិករ (Farm Sketch): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគលម្អិតប្លង់កសិដ្ឋានគ្រួសាររបស់កសិករក្នុងការគ្រប់គ្រងការចិញ្ចឹមគោ និងទំនាក់ទំនងក្នុងប្រព័ន្ធកសិកម្មចម្រុះ។

ដំណើរកាត់ទទឹង (Transect Walk): ត្រូវបានអនុវត្តធ្វើឡើងជាមួយកសិករ ឬមនុស្សបង្គោលដែលស្គាល់ភូមិសាស្ត្រច្បាស់លាស់ ដើម្បីពិនិត្យមើលធនធានដំណាំ និងរុក្ខជាតិដែលអាចប្រើប្រាស់ជាចំណីគោ ប្រភពទឹកប្រើប្រាស់សម្រាប់ដំណាំនិងសត្វ នៅតាមផ្នែកនៃតំបន់មួយ។ ក្រុមការងារប្រមូលទិន្នន័យ និងកសិករបានប្រើប្រាស់ម៉ូតូជាមធ្យោបាយក្នុងការអនុវត្តបច្ចេកទេសនេះ។

ការវិភាគនិន្នាការ (Trend Analysis): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រៀបធៀបប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមសត្វកាលពីអតីតកាល និងបច្ចុប្បន្ន ដែលកសិករបានឆ្លងកាត់បទពិសោធទាំងនោះ ព្រមទាំងការទស្សន៍ទាយស្ថានភាពចិញ្ចឹមនាពេលអនាគត ដែលមានដូចជា ពូជគោ ជំងឺឆ្លងជួបប្រទះ ចំណីប្រើប្រាស់ និងដំណាំដែលអាចផ្តល់សំណល់ និងអនុផលជាចំណីគោ។

ប្រតិទិនរដូវ (Seasonal Calendar): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគវាយតម្លៃការផ្លាស់ប្តូរប្រភេទចំណីសត្វ និងភាពញឹកញាប់នៃការឆ្លងជំងឺមកលើសត្វគោតាមរដូវកាលនៃឆ្នាំ។

ដ្យាក្រាមវ៉ែន (Venn Diagram): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីកំណត់ប្រភពធនធានដែលសហគមន៍បានប្រើប្រាស់ជាចំណីគោ។ ចំណីទាំងនោះមានប្រភពមកពីក្រៅសហគមន៍ ឬអាចរកបាននៅក្នុងសហគមន៍។

ចំណាត់ថ្នាក់គូផ្ទឹម (Pairwise Ranking): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគរកបញ្ហាអាទិភាពដែលប៉ះពាល់ខ្លាំងជាងគេដល់ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ។

ការវិភាគដើមឈើបញ្ហា (Problem Tree Analysis): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគរកមូលហេតុដែលបង្កចេញជាបញ្ហាដែលជះឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងគេលើការចិញ្ចឹមគោ និងផលប៉ះពាល់មកលើសហគមន៍។

ការវិភាគចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ ឱកាស និងការគំរាមកំហែង (SWOT Analysis): ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវិភាគរកបញ្ហា និងកត្តាខាងក្រៅដែលជះឥទ្ធិពលដល់ប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោក្នុងសហគមន៍។

ការវិភាគបញ្ហា និងឱកាស (Problems and Opportunities Analysis): ការពិភាក្សាក្រុមត្រូវបានអនុវត្តជាមួយសហគមន៍ក្នុងតំបន់គោលដៅស្រាវជ្រាវ និងបុគ្គលិកការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាលនៃមន្ទីរកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទខេត្តស្វាយរៀង ដើម្បីវិភាគរកមូលហេតុបង្កជាបញ្ហា និងរកវិធីដោះស្រាយសមស្របដោយផ្អែកលើឱកាស ឬអំណោយផលដែលមានដើម្បីចូលរួមដល់ការអភិវឌ្ឍលើកស្ទួយប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោរបស់កសិករ។

ព័ត៌មាន និងទិន្នន័យដែលប្រមូលបានពីកសិករទាំងអស់មានសារៈប្រយោជន៍ក្នុងការចូលរួមអភិវឌ្ឍវិស័យចិញ្ចឹមសត្វក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ រាល់ព័ត៌មានទាំងអស់របស់កសិករត្រូវបានរក្សាទុកជាការសម្ងាត់ ហើយប្រើប្រាស់សម្រាប់តែការសិក្សានេះតែប៉ុណ្ណោះ។

លទ្ធផល និងការពិភាក្សា

ប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោរបស់កសិករ

ក. ប្រវត្តិនៃការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ

តារាង ១៖ *ប្រវត្តិនៃការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករនៅឃុំគគីរ*

	ឆ្នាំ១៩៧៩–ឆ្នាំ១៩៩៣	ឆ្នាំ១៩៩៣–ឆ្នាំ២០០៨	ឆ្នាំ២០០៨–ឆ្នាំ២០២៣
ពូជគោ	គោក្តាម	គោក្តាម	គោក្តាម គោទន្លេ (ហារីយ៉ាណា)
ជំងឺឆ្លងជួបប្រទះ	សាទឹក អុតក្តាម បូសខ្យល់	សាទឹក អុតក្តាម បូសខ្យល់	សាទឹក អុតក្តាម ដុំពកស្បែក
ចំណី	ចំបើង ស្មៅធម្មជាតិ	ចំបើង ស្មៅធម្មជាតិ	ចំបើង ស្មៅធម្មជាតិ ស្មៅដាំ
សំណល់ និងអនុផលដំណាំកសិកម្មដែលអាចប្រើជាចំណីគោ	ដើមនិងស្លឹកដំឡូងគ ផ្លែស្វាយចន្ទីខ្មែរ	ដើមនិងស្លឹកដំឡូងគ ផ្លែស្វាយចន្ទីខ្មែរ	ដើមនិងស្លឹកដំឡូងគ និងដំឡូងមី ផ្លែស្វាយចន្ទីខ្មែរ និងចន្ទីពូជ ចុងអំពៅ និងគ្រាប់កៅស៊ូ

ដូចបានបង្ហាញក្នុងតារាង ១ នៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ២០០៨ កសិករបានចិញ្ចឹមតែប្រភេទគោក្តាមប៉ុណ្ណោះ ដែលផ្តល់ចំណីឱ្យស៊ីដូចជាចំបើង និងឃ្វាលតាមទីវាលឱ្យស៊ីស្មៅធម្មជាតិ។ ក្នុងពេលនោះ កសិករជួបប្រទះជំងឺលើសត្វគោដូចជាជំងឺសាទឹក បូសខ្យល់ និងអុតក្តាម។ លទ្ធផលនេះ ដូចគ្នាទៅនឹងទិន្នន័យរបស់ GDAHP (2024) ដែលបានឱ្យដឹងថា ក្នុងឆ្នាំ២០២៣នេះ វិទ្យាស្ថានជាតិស្រាវជ្រាវសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វបានយក និងទទួលវត្ថុវិភាគសរុបចំនួន ២២ ០៣១ មកធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យជំងឺ ក្នុងនេះបានរកឃើញវត្តមានមេរោគជំងឺឆ្លងសំខាន់ៗដូចជា អុតក្តាម ដុំពកស្បែកគោក្របី (២៥ រាជធានី

ខេត្ត) សាទីក និងអីកូលី រីឯជំងឺបូសខ្យល់មិនត្រូវបានពិនិត្យរកឃើញឡើយ។ ក្រោយពីឆ្នាំ២០០៨ ដល់បច្ចុប្បន្ន កសិករបានចាប់ផ្តើមនាំគោពីក្រៅតំបន់មកចិញ្ចឹម ជាប្រភេទគោទន្លេ ដែលមានមាឌធំ កម្លាំងខ្លាំង តម្លៃខ្ពស់លើទីផ្សារ។ ចំពោះចំណីវិញ កសិករបានដាំស្មៅពូជ បន្តិចបន្តួចទុកសម្រាប់គោរបស់ពួកគាត់។ ទាក់ទងនឹងជំងឺឆ្លង កសិករបានបញ្ជាក់ថា ជំងឺបូសខ្យល់លែងឃើញកើតមានលើគោរបស់ពួកគាត់ ប៉ុន្តែនៅឆ្នាំ២០២០ មានជំងឺថ្មីមួយប្រភេទ (ជំងឺដុំពកស្បែក) បានរាតត្បាតលើសត្វគោរបស់កសិករក្នុងឃុំរបស់គាត់ និងនៅតំបន់ផ្សេងទៀតផងដែរ។ ក្នុង រយៈពេលជាង ១០ឆ្នាំនេះ មានដំណាំកសិឧស្សាហកម្ម ៤ប្រភេទ ត្រូវបានដាំដុះយ៉ាងច្រើននៅក្នុងឃុំគគីរ ដូចជា អំពៅ ដំឡូងមី ស្វាយចន្ទី និងកៅស៊ូ។ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងការចិញ្ចឹមគោនៅខេត្តកំពង់ស្ពឺវិញ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៤ មានកសិករ ២០% បានចាប់ផ្តើមចិញ្ចឹមពូជគោទន្លេ (Bin, 2004)។ នៅខេត្តតាកែវវិញ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានកសិករបានចាប់អារម្មណ៍ច្រើនលើពូជគោទន្លេ ឬហារីយ៉ាណា ដោយឃើញមានកសិកររហូតទៅដល់ ៦៨,២% នៅក្នុងស្រុកទ្រាំងក្នុងខេត្តនោះ ចិញ្ចឹមពូជគោកូនកាត់រវាងគោក្នុងស្រុក និងគោហារីយ៉ាណា (Keo et al., 2008)។

ខ. ទិដ្ឋភាពតំបន់ឃ្វាលសត្វ

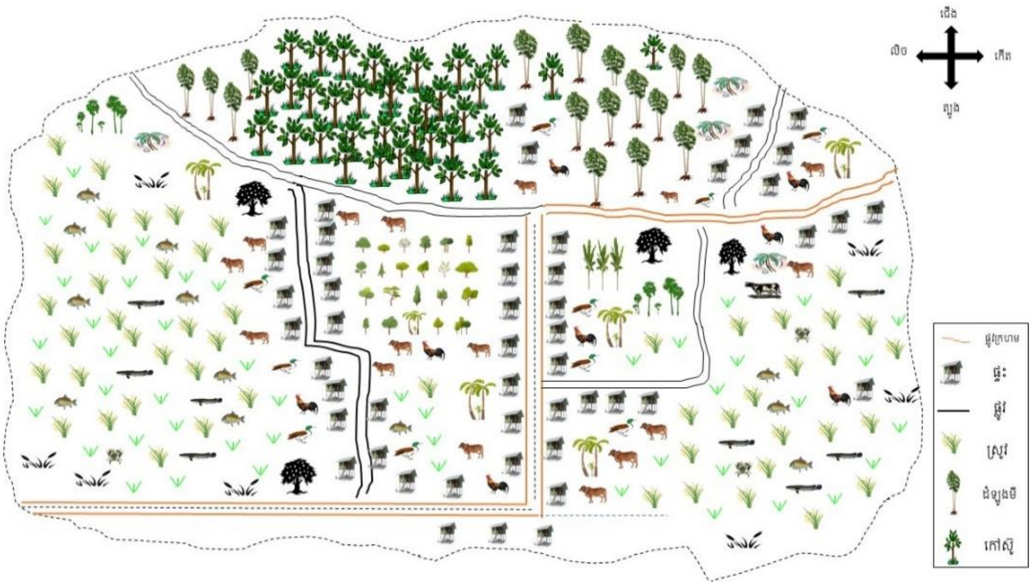

រូបភាព ១៖ គំនូសផែនទីភូមិតាសេក ឃុំគគីរ ស្រុករមាសហែក ខេត្តស្វាយរៀង

តាមការសង្កេតផ្ទាល់ និងផែនទីភូមិក្នុងរូបភាព ១ បានបង្ហាញថា នៅក្នុងភូមិតាសេក មានតំបន់មួយចំនួនដែលអាចឱ្យកសិករឃ្វាលគោបានដូចជាតំបន់វាលស្រែ តំបន់ចម្ការដំឡូងមី ចម្ការកៅស៊ូ និងចម្ការស្វាយចន្ទី ជាពិសេសនៅរដូវប្រាំង។ តំបន់ភូមិជាតំបន់ទីទួលលំនៅដ្ឋានរបស់កសិករដែលការរក្សាទុកដាក់សត្វត្រូវបានអនុវត្តនៅក្បែរៗផ្ទះ។ លទ្ធផលនេះមិនមានភាពខុសគ្នានឹងការអនុវត្តរបស់កសិករនៅខេត្តផ្សេងៗទៀតនៃប្រទេសកម្ពុជាឡើយ ដោយកសិករបានឃ្វាលគោនៅតាមវាលស្រែក្រោយការប្រមូលផលស្រូវ ដែលគោអាចស៊ីជញ្ជ្រាំង និងស្មៅធម្មជាតិដុះនៅទីនោះ ហើយក្នុងរយៈពេលនោះ វាលស្រែត្រូវបានទុកចោលមិនមានដាំដុះអ្វីឡើយ (Keo et al., 2008; Pok et al., 2015)។ ជារួមប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោនៅប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ីដែរ ដូចដែលបានបង្ហាញលទ្ធផលដោយ Hilmiati et al. (2024) ថាការចិញ្ចឹមមានលក្ខណៈយថាផល ព្រោះកសិករលែងសត្វនៅតំបន់ឃ្វាលជាប្រចាំឆ្នាំ។ ប្រព័ន្ធ

ចិញ្ចឹមក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ីនេះអាចផ្ដល់មកវិញនូវកូនគោ គោមេឬបា និងគោសាច់ដែលមានតម្លៃថោក ដោយសារកសិករប្រើប្រាស់ជាតុចូលទាប។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានរាយការណ៍ថា មានគុណភាព និងផលិតភាពទាប ដោយសារកសិករពឹងផ្អែកខ្លាំងលើ ចំណីធម្មជាតិ។ ម្យ៉ាងទៀត បញ្ហានៃប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោឃថាផលបានឃ្វាលសត្វហួសសក្ដានុពល និងធ្វើឱ្យដីនៅវាលស្មៅខូចគុណភាព។

គ. គំនូសប្លង់កសិដ្ឋានគ្រួសារកសិករ (Farm Sketch Map)

កសិករចំនួន ៣ គ្រួសារ ក្នុងភូមិតាសេក ឃុំគគីរ ស្រុករមាសហែក ខេត្តស្វាយរៀង ត្រូវបានជ្រើសរើសយកជាករណីសិក្សាអំពីការអនុវត្តប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមសត្វក្នុងគ្រួសាររបស់ពួកគាត់។

រូបភាព ២៖ គំនូសប្លង់កសិដ្ឋានគ្រួសារកសិករទី១

កសិករទី១ មានអាយុ ៥៧ឆ្នាំ ក្នុងគ្រួសាររបស់គាត់ មានសមាជិក៣នាក់។ មធ្យោបាយប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រកបរបររស់នៅរបស់គាត់មាន ម៉ូតូ កង់ គោយន្ត និងម៉ាស៊ីនបូមទឹក។ ក្នុងកសិដ្ឋានគ្រួសាររបស់គាត់ មានចិញ្ចឹមគោចំនួន១០ក្បាល មាន់៣០ក្បាល ជ្រូកមេ១ក្បាល និងមានដំណាំមួយចំនួនដូចជា ចេក ដូង ស្វាយ ក្រូច កៅស៊ូ និងអាកាស្យា។ គាត់ប្រើប្រាស់ទឹកភ្លៀង និងអណ្ដូងស្នប់សម្រាប់សមាជិកគ្រួសារ សត្វ និងដំណាំ។ ក្រោលគោ និងកន្លែងស្ដុកទុកលាមកបានសាងសង់នៅជិតផ្ទះ (រូបភាព ២)។ ក្នុងការចិញ្ចឹមគោ កសិករប្រើប្រាស់ចំបើង និងឃ្វាលតាមទីទួលដែលមានស្មៅធម្មជាតិដុះ។ កសិករបានអនុវត្តតាមបច្ចេកទេសដូចជា ការថែទាំសុខភាពសត្វ ការគ្រប់គ្រងចំណី និងការចាក់វ៉ាក់សាំង ដែលបានធ្វើឱ្យផលិតកម្មរបស់គាត់មានការកើនឡើងនូវចំនួនកូនគោ និងគោសាច់ ព្រមទាំងគោមានសុខភាពល្អផងដែរ។ ទាក់ទងនឹងការលក់ដូរ តម្លៃគោត្រូវបានកំណត់ដោយឈ្មួញកណ្ដាល ហើយប្រែប្រួលទៅតាមតម្រូវការទីផ្សារ។ ការចិញ្ចឹមគោយកកូន និងយកសាច់ដើម្បីលក់បានទទួលសេវាគាំពារពីភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ និងឃុំ ក្នុងការចុះជួយកសិករ និងចូលរួមដោះស្រាយបញ្ហាលើការចិញ្ចឹម ការទប់ស្កាត់ជំងឺឆ្លងដោយការចាក់វ៉ាក់សាំង ការផ្ដល់ចំណីបំប៉ន និងការរកឈ្មួញទិញគោ។ កសិករដដែលបានលើកឡើងថា បញ្ហា និងឧបសគ្គដែលកើតមានសំខាន់ៗគឺ ជំងឺឆ្លង កត្តាអាកាសធាតុ កង្វះបច្ចេកទេស កង្វះតំបន់ឃ្វាលសត្វ កង្វះចំណី និងការធ្លាក់ថ្លៃគោយ៉ាងគំហុកចាប់ពីចុងឆ្នាំ២០២២មក។

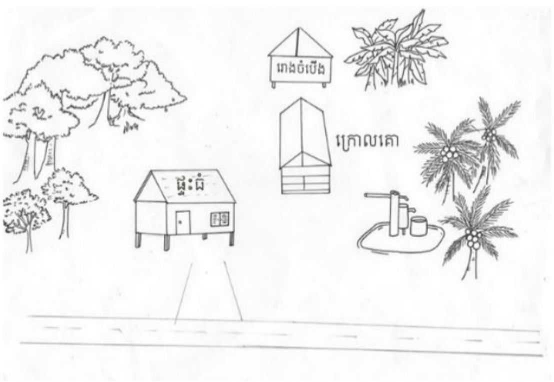

រូបភាព ៣៖ គំនូសប្លង់កសិដ្ឋានគ្រួសារកសិករទី២

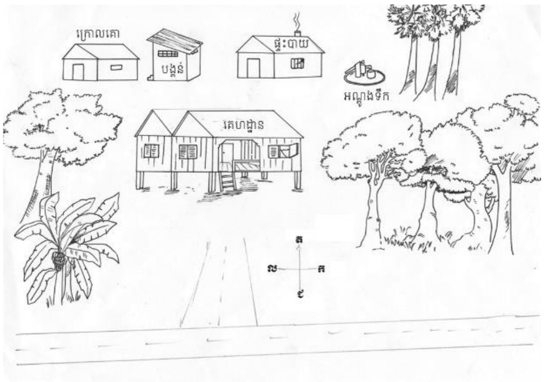

រូបភាព ៤៖ គំនូសប្លង់កសិដ្ឋានគ្រួសារកសិករទី៣

កសិករទី២ មានអាយុ ៣២ឆ្នាំ មានសមាជិកក្នុងគ្រួសារចំនួន ៤នាក់។ សម្ភារៈប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រកបរបររស់នៅរបស់គាត់មាន កង់ និងម៉ូតូ។ គាត់ចិញ្ចឹមគោ១១ក្បាល មាន់២០ក្បាល និងទា៨ក្បាល ហើយគាត់ក៏មានដំណាំមួយចំនួនផងដែរ ដូចជា ចេក ស្វាយ ខ្នុរ និងដូង។ ប្រភពទឹកដែលបានពីអណ្ដូងស្នប់ និងទឹកភ្លៀងត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់មនុស្ស និងដំណាំ។ ក្រោលគោ និងកន្លែងស្ដុកលាមកត្រូវបានសង់នៅខាងក្រោយផ្ទះ (រូបភាព ៣)។

កសិករទី៣ មានអាយុ ៣២ឆ្នាំ មានសមាជិកក្នុងគ្រួសារចំនួន ៣នាក់។ គ្រួសាររបស់គាត់មានកង់ ម៉ូតូ រ៉ឺម៉ក និងគោយន្តសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងការងារប្រចាំថ្ងៃទាំងក្នុងកសិដ្ឋាន និងក្រៅកសិដ្ឋាន។ សត្វចិញ្ចឹមរបស់គាត់មានដូចជា គោចំនួន ៦ក្បាល មាន់ ២៧ក្បាល និងទា ៥ក្បាល។ ក្នុងផ្ទៃដីជុំវិញគេហដ្ឋានមានដាំដុះចេក ស្វាយ ពុទ្រា ខ្នុរ ត្នោត។ ប្រភពទឹកបានមកពីអណ្ដូងស្នប់ និងទឹកភ្លៀងដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់មនុស្ស សត្វ និងដំណាំ។ ក្រោលគោ និងកន្លែងស្ដុកលាមករបស់គោត្រូវបានសាងសង់នៅខាងក្រោយផ្ទះ (រូបភាព ៤)។

ឃ. ប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមសត្វ និងដំណាំតាមតំបន់ផ្សេងៗនៃភូមិតាសេក

តារាង ២ បង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងរវាងជីវៈចម្រុះ និងប្រព័ន្ធកសិកម្មនៅក្នុងភូមិតាសេក ឃុំគគីរ ស្រុកមេសហោក ខេត្តស្វាយរៀង ដែលបានត្រូវបានបែងចែកជា ៣ តំបន់ (តំបន់ទំនាប តំបន់ភូមិ និងតំបន់ចម្ការ) ដែលមាន ដូចជា រុក្ខជាតិ និងដំណាំដាំដុះដោយកសិករ ប្រភពទឹកប្រើប្រាស់ទូទៅ ប្រភេទសត្វទូទៅក្នុងតំបន់ និងសត្វចិញ្ចឹមដោយកសិករ បញ្ហាកើតមាន លទ្ធភាពដោះស្រាយ និងអំណោយផល។

ប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមសត្វ៖ តំបន់ទំនាបជាតំបន់ដាំដុះស្រូវ ហើយក្រោយពីការប្រមូលផលកសិករបានប្រលែងគោក្របី និងមាន់ទៅដើររកចំណីនៅទីនោះ ដែលមានដូចជា ចិញ្ច្រាំង ស្មៅ គ្រាប់ស្រូវ និងសត្វល្អិតជាដើម។ តំបន់ចម្ការក៏មានអំណោយផលដល់ការលែងគោក្របីដូចតំបន់ទំនាបដែរ។ តំបន់ភូមិដែលជាតំបន់មនុស្សរស់នៅ មានសត្វចិញ្ចឹមច្រើនប្រភេទដែលចិញ្ចឹម និងថែរក្សាដោយកសិករ។

តារាង ២៖ *ប្រព័ន្ធដំណាំ និងសត្វចិញ្ចឹមក្នុងភូមិតាសេក ឃុំគគីរ ស្រុករមាសហែក ខេត្តស្វាយរៀង*

តំបន់	តំបន់ទំនាប	តំបន់ភូមិ	តំបន់ចំការ
រុក្ខជាតិ/ដំណាំ	ស្មៅធម្មជាតិ ស្រូវ ស្មៅច្រូត កំប្លោក កញ្ឆែត បន្លាយួន អញ្ចេក ដើមត្នោត អាកាស្យា ប្រេងខ្យល់ ត្រាច	ដូង ស្លា ស្វាយ ខ្នុរ ស្វាយចន្ទី ឫស្សី ចេក ស្មៅដាំ ស្មៅធម្មជាតិ	ដូង ស្វាយចន្ទី ដំឡូងមី កៅស៊ូ ឫស្សី ដើមឈើទាល អាកាស្យា ផ្ចៀក គ្រើល ត្រាច
ប្រភពទឹក	ប្រឡាយ ស្រះ បៀរ	បៀ អណ្តូងស្នប់	ស្រះ ប្រឡាយ បឹង
សត្វចិញ្ចឹម	គោ ក្របី មាន់	គោ ក្របី មាន់ ទា ជ្រូក ក្ងាន	គោ ក្របី
សត្វមិនចិញ្ចឹម	ចាបស្រុក លលក កង្កែប ត្រីក្តាម ពស់ កុក សារិកាកែវ តាវៅ	កណ្តុរ លលក ចាបស្រុក ព្រាប	កុក លលក តាវៅ ក្រួច កង្កែប មាន់ទឹក
បញ្ហាកើតមាន	ស្រូវខូចដោយសត្វល្អិតចង្រៃ ក្រវាត់ផ្លូវព្រំដែន ទឹកជន់នៅរដូវវស្សា ខ្វះទឹកនៅរដូវប្រាំង ការចម្លងជំងឺគោក្របី នៅពេលឃ្វាល	ជំងឺមាន់ ទា ជំងឺគោក្របី	ជំងឺរួញស្លឹកដំឡូង ជំងឺរលួយឫស ជំងឺរលួយមើម ស្មៅចង្រៃ ស្វាយចន្ទីជ្រុះផ្កា គ្រាប់ស្កុយ ដង្កូវស៊ីរូងដើម សត្វល្អិតបំផ្លាញ ខ្វះទឹកស្រោចស្រព
ដំណោះស្រាយ	ការប្រើថ្នាំគីមីតាមបច្ចេកទេស ការប្រើប្រាស់ប្រឡាយស្តុកទឹក	បំបែកសត្វដែលឈឺចេញ ពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ ប្រើថ្នាំព្យាបាល និងសេវាកម្មភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ	ការប្រើថ្នាំគីមីតាមបច្ចេកទេស ការស្តារប្រឡាយស្តុកទឹក
ឱកាស	អាចឃ្វាលគោក្របីឱ្យស៊ីសំណល់កសិកម្ម និងស្មៅធម្មជាតិ អាចចិញ្ចឹមត្រីក្នុងបៀរ	អាចដាំស្មៅពូជធ្វើជាចំណីសត្វ អាចពង្រីកការចិញ្ចឹមសត្វ	អាចកែច្នៃសំណល់ដំណាំកសិកម្មជាចំណីគោ អាចឃ្វាលគោក្របីក្នុងចម្ការដំណាំ

ប្រភពទឹក៖ នៅគ្រប់តំបន់ទាំងអស់នៃភូមិសុទ្ធតែមានប្រភពទឹកសំខាន់ៗដូចជា ស្រះ បៀរ ប្រឡាយ ដែលកសិករប្រើប្រាស់ក្នុងវិស័យកសិកម្មដែលមាន ចំការដំឡូងមី ស្វាយចន្ទី ស្រូវប្រាំង និងសកម្មភាពផ្សេងៗនៃការចិញ្ចឹមសត្វ។ ទឹកអណ្តូងត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់តែក្នុងគេហដ្ឋានតែប៉ុណ្ណោះ។

បញ្ហាដែលកើតមានតាមតំបន់៖ នៅតំបន់ទំនាបដែលជាកន្លែងដាំដុះដំណាំស្រូវ កសិករបានជួបប្រទះបញ្ហាមួយចំនួន ដូចជា ការបំផ្លាញពីសត្វល្អិតចង្រៃ ពេលខ្លះមានទឹកជោរជន់ ពេលខ្លះក៏ខ្វះខាតទឹក ហើយក្រវាត់ព្រំដែនក៏បង្កជាបញ្ហាដល់ការងារកសិកម្មរបស់ប្រជាជនផងដែរ ព្រោះវារារាំងដល់លំហូរទឹកពីប្រភពទឹក។ ការឃ្វាលសត្វនៅតំបន់ទំនាបជាឱកាសមួយនៃការចម្លងជំងឺមកលើសត្វគោក្របី។ នៅតំបន់ភូមិដែលប្រជាជនរស់នៅ មានតែបញ្ហាជំងឺដែលកើតមានលើសត្វចិញ្ចឹមរបស់កសិករ។ នៅតំបន់ចម្ការ កើតមានបញ្ហាជំងឺ និងកត្តាចង្រៃមួយចំនួនមកលើដំណាំកសិឧស្សាហកម្មរបស់កសិករផងដែរ ដូចជា ជំងឺរួញស្លឹកដំឡូងមី ជំងឺរលួយឫស ជំងឺរលួយមើមដំឡូងមី ស្មៅចង្រៃ ស្វាយចន្ទីជ្រុះផ្កា គ្រាប់ស្អុយ ជាដើម។

ការដោះស្រាយបញ្ហារបស់កសិករ៖ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលកើតមានលើដំណាំរបស់ខ្លួន កសិករប្រើប្រាស់ថ្នាំគីមីតាមបច្ចេកទេស ប្រើប្រាស់ទឹកក្នុងប្រឡាយស្តុកទឹក និងស្នើឱ្យស្តារប្រឡាយឡើងវិញ។ នៅពេលជួបប្រទះជំងឺធ្លង កសិករយកសត្វមានជំងឺចេញ ហើយពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ ព្រមទាំងប្រើថ្នាំព្យាបាល និងសេវាភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ។

ឱកាស៖ នៅតំបន់ទំនាប និងតំបន់ចម្ការ កសិករអាចឃ្វាលគោក្របីឱ្យស៊ីសំណល់កសិកម្ម និងស្មៅធម្មជាតិនៅទីនោះ ម៉្យាងទៀតពួកគាត់អាចរៀនកែច្នៃអនុផល និងសំណល់ដំណាំកសិឧស្សាហកម្មជាចំណីសត្វបាន។ នៅតំបន់ភូមិ អាចដាំដុះដំណាំចំណីសត្វបានខ្លះដូចជា ស្មៅពូជ និងពង្រីកការចិញ្ចឹមសត្វបន្ថែមទៀតបាន។

ង. ប្រភពធនធានចំណីសម្រាប់គោ

ធនធានចំណីដែលកសិករប្រើប្រាស់ជាចំណីគោអាចរកបាននៅក្នុងឃុំ ឬក្រៅឃុំ និងធនធានចំណីខ្លះទៀតអាចរកបានដោយផ្នែក (រកបានក្នុងឃុំផង និងរកពីក្រៅផង) (រូបភាព ៥)។

រូបភាព ៥៖ ធនធានចំណីគោដែលកសិករបានប្រើប្រាស់

ធនធានចំណីដែលកសិករអាចរកបាននៅក្នុងឃុំរបស់ពួកគាត់មានដូចជា ស្លឹកដំឡូងមី ផ្លែត្នោតទុំ ស្មៅធម្មជាតិ ដើមចេក ស្មៅដាំ ផ្លែស្វាយចន្ទី កន្ទក់ និងស្មៅច្រូត។ ចំបើងគឺជាចំណីចម្បងដ៏សំខាន់ដែលកសិករអាចរកបាននៅក្នុងតំបន់ដោយការប្រមូលពីស្រែក្រោយប្រមូលផលស្រូវរួច ប៉ុន្តែកសិករមួយចំនួនខ្វះខាតចំណីដែលធ្វើឱ្យពួកគាត់ទិញចូលពីក្រៅតំបន់ផងដែរ (ប្រទេសវៀតណាម) សម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់បន្ថែមដល់គោ។ ចំពោះកាកស្រាបៀរត្រូវបាននាំចូលមកពីក្រៅតំបន់ដោយកសិករសម្រាប់យកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីបំប៉នគោ។ ការរកឃើញនេះមានភាពប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងលទ្ធផលស្រាវជ្រាវរបស់ Pok et al. (2015) ដែលបានសិក្សានៅតាមតំបន់ជាច្រើននៃប្រទេសកម្ពុជានិងរកឃើញថា ចំណីគោដែលកសិករបានប្រើប្រាស់មានដូចជា ចំបើង ស្មៅតាមវាល ស្មៅច្រូត កន្ទក់ ដើមចេក ដើមពោត ផ្លែពោត ស្លឹកដំឡូងមី ចុងអំពៅ ដើមសណ្តែកសៀង មើមដំឡូងមី និងផ្លែត្នោត។ នៅប្រទេសបង់ក្លាដេសវិញ ចំបើងត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងរបបចំណីគោក្នុងភាគរយដ៏ច្រើនសម្រាប់ប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមរបស់កសិករ រីឯ

ប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមយកទឹកដោះមិនសូវប្រើចំបើងឡើយ ព្រោះចំណីសម្រេចត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងភាគរយច្រើនវិញ (Uddin et al., 2013)។ ការប្រើប្រាស់ចំណីសម្រេចមានឥទ្ធិពលលើទិន្នផលទឹកដោះ និងការបង្កើតប្រាក់ចំណូលប្រចាំថ្ងៃសម្រាប់កសិករដែលចិញ្ចឹមគោទឹកដោះជាលក្ខណៈគ្រួសារ (Shortall et al., 2018)។

ច. រយៈពេលដែលអាចរកចំណីសម្រាប់គោ

ចំណីគោដែលអាចរកបាននៅក្នុងឃុំគគីរមានដូចជា ចំបើង ស្មៅធម្មជាតិនៅតាមវាល ស្មៅច្រូត ស្លឹកដំឡូងមី ដើមចេក កន្ទក់ ចុងអំពៅ ត្នោត កាកស្រាបៀរ និងមានដំណាំស្មៅខ្លះត្រូវបានដាំដុះដោយកសិករមួយចំនួនតូច។ ចំបើងស្រូវប្រាំងសម្បូរនៅក្រោយពេលប្រមូលផលស្រូវរួចចាប់ពីខែមីនា ដល់ខែឧសភា រីឯចំបើងស្រូវវស្សា កសិករអាចប្រមូលរក្សាទុកបានចាប់ពីខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ។ នៅដើមរដូវប្រាំងក្នុងខែមករា និងកុម្ភៈ កសិករអាចឃ្វាលគោឱ្យស៊ីស្មៅធម្មជាតិនៅតាមវាលស្រែដែលប្រមូលផលស្រូវរួចហើយ។ តាមរយៈការចុះអង្កេត មានកសិករចំនួន ៣ គ្រួសារ បានដាំដុះដំណាំស្មៅក្នុងទំហំផ្ទៃដីតូចទុកសម្រាប់គោរបស់គាត់។ កសិករក៏អាចច្រូតស្មៅពីតំបន់ខាងក្រៅដូចជា តាមវាល និងចំការ ដែលសម្បូរនៅរដូវភ្លៀងធ្លាក់ចាប់ពីខែមិថុនា ដល់ខែធ្នូ ហើយក៏ជារដូវដាំដុះស្រូវផងដែរ ព្រោះកសិករមិនអាចឃ្វាលគោនៅតាមវាលស្រែបានទេ ប៉ុន្តែនៅខែមករា ដល់ខែឧសភា ដែលជារដូវខ្សត់ភ្លៀងពុំសូវសម្បូរស្មៅច្រូតទេ។ នៅក្នុងឃុំគគីរជាតំបន់ដែលផ្តល់អំណោយផលល្អដល់កសិកម្ម ដែលកសិករភាគច្រើនដាំដំឡូងមី ហើយនៅពេលប្រមូលផលមើមដំឡូងរួច ស្លឹកដំឡូងមីជាច្រើនត្រូវបានទុកចោលនៅលើដីចម្ការទាំងអស់ ដោយកសិករប្រលែងគោឱ្យស៊ីស្មៅស្រស់នៅក្នុងចម្ការតែម្តង។ ចំពោះកន្ទក់ស្រូវ កសិករអាចរកទិញបានពេលណាក៏បាននៅក្នុងឃុំរបស់ពួកគាត់ ដូចជានៅតាមរោងម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ ឬទិញពីគ្នាទៅវិញទៅមក។ ដំណាំអំពៅសម្បូរនៅដើមរដូវប្រាំងតែពីរខែប៉ុណ្ណោះ ដោយសារវាជាដំណាំរបស់ក្រុមហ៊ុន ដូចនេះកសិករមិនបានប្រើប្រាស់ចុងអំពៅជាចំណីសម្រាប់សត្វគោរបស់ពួកគាត់ឡើយ។ ផ្លែត្នោតសម្បូរពីខែមិថុនា ដល់ខែតុលា កសិករប្រើផ្លែត្នោតទុំ ដើម្បីបំប៉នគោដែលស្គមឱ្យលូតលាស់ល្អ និងឆាប់បានលក់ (រូបភាព ៦)។ យោងតាមការស្រាវជ្រាវរបស់ Keo et al. (2008) នៅខេត្តតាកែវ បានបង្ហាញថា ធនធានចំណីដែលកសិករប្រើប្រាស់មានដូចជា ចំបើង ស្មៅ កន្ទក់ ផ្លែត្នោត និងទឹកត្នោត ដើមចេកនិងស្លឹកចេក អនុផលដំឡូងមី ស្លឹករបស់រុក្ខជាតិក្នុងតំបន់ដូចជា ស្លឹកអំពិលបារាំង ស្លឹកឫស្សី និងស្លឹកអំពិលទឹក។ ចំណីសំខាន់សម្រាប់គោក្នុងតំបន់សិក្សាដោយ Keo et al. (2008) គឺស្មៅធម្មជាតិ និងចំបើង។ ស្មៅមិនសូវសម្បូរទេចាប់ពីខែកុម្ភៈ ដល់ខែមេសា ពីព្រោះស្មៅទាំងនោះក្តៅស្ងួតងាប់ជិតអស់នៅតាមទីវាល។ ចំបើងត្រូវបានប្រើប្រាស់ស្ទើរពេញមួយឆ្នាំ ប៉ុន្តែខ្វះខាតនៅខែវិច្ឆិកា ទៅដល់ខែធ្នូ។ ជាម្តងម្កាលកន្ទក់ និងស្លឹកឈើត្រូវបានផ្តល់ឱ្យជាចំណីគោក្នុងរបៀបផ្សេងៗគ្នា ហើយសំខាន់សម្រាប់បម្រើការការងារកម្លាំងអូសទាញ ក្នុងកំឡុងពេលមុនដាំដុះ និងកំឡុងពេលដាំដុះ។ ចំពោះស្លឹកឈើវាសម្បូរនៅពេលមានភ្លៀងធ្លាក់ដើមឆ្នាំ។ ស្លឹកអំពិលបារាំង ស្លឹកឫស្សី ស្លឹកអំពិលទឹក ត្រូវបានកសិករកាត់ឱ្យគោស៊ី ជាពិសេសនៅពេលខ្វះខាតស្មៅ និងអនុផលដំណាំ។ ជាទម្លាប់កសិករប្រើកន្ទក់លាយជាមួយទឹក មុននឹងឱ្យគោស៊ី។ ស្លឹក និងដើមចេក ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យគោនៅរដូវក្តៅ ក្នុងខែកុម្ភៈ និងមេសា។ កសិករបានប្រើប្រាស់ផ្លែត្នោតទុំ និងផ្លែអំពិលបារាំងទុំជាចំណីបន្ថែមនៅពេលដែលសម្បូរ។ ផ្លែអំពិលបារាំងទុំ សម្បូរនៅខែមីនា និងខែមេសា។ ផ្លែត្នោតទុំ មានច្រើនចាប់ពីខែកក្កដា ដល់ខែតុលា។ កសិករមួយចំនួនផលិតស្ករត្នោត និងប្រោះទឹកស្ករត្នោតទៅលើចំបើងមុនឱ្យគោស៊ី។ ទឹកស្ករត្នោតធ្វើឱ្យចំបើងមានរសជាតិឆ្ងាញ់ និងអាចផ្តល់ថាមពលខ្លះដែរ។ ផ្លែត្នោតទុំត្រូវបានយកមកលាយជាមួយទឹកហើយត្រូវបានផ្តល់ទៅឱ្យគោស៊ី។ ស្មៅស្រស់សម្បូរច្រើននៅក្រោយពេលធ្លាក់ភ្លៀងដំបូង។ កសិករយកគោទៅឃ្វាលឱ្យស៊ីស្មៅនៅពេលថ្ងៃ និងពេលល្ងាចដឹកគោមកផ្ទះវិញ រួចផ្តល់ចំបើងជាចំណីបន្ថែម។ ស្មៅនៅតាមវាលស្រែមិន

អាចឱ្យកសិករឃ្វាលគោឱ្យស៊ីបានទៀតទេ នៅពេលដែលកសិករភ្ជួររាស់ដីដាំដុះស្រូវ។ នៅក្នុងរដូវដាំដុះចាប់ពីខែសីហា ដល់ខែធ្នូ គោត្រូវបានឃ្វាលជាក្រុមតូចៗដោយកូនរបស់កសិករ នៅពេលថ្ងៃហើយយកគោទៅឃ្វាលនៅតំបន់ទួលខ្ពស់ៗ ឬក៏ទុកចោលនៅផ្ទះពេញមួយថ្ងៃ។ ពេលទុកនៅផ្ទះ គោត្រូវបានផ្តល់ចំបើង និងស្មៅច្រូត។ នៅក្នុងកំឡុងពេលនេះ ចំបើងរបស់កសិករចាប់ផ្តើមខ្វះខាត ហើយមានការលក់ដូរចំបើងខ្លះនៅក្នុងភូមិ។ នៅរដូវក្រោយប្រមូលផល គោត្រូវបានឃ្វាលដោយសេរីនៅតាមវាលស្រែ ដោយគោអាចស៊ីជញ្ជ្រាំង និងស្មៅខ្លះដែលមាននៅក្នុងស្រែ។ លទ្ធផលស្រាវជ្រាវបច្ចុប្បន្នក៏មិនមានភាពខុសគ្នាទៅនឹងការរកឃើញដោយ Pok et al. (2015) នៅតាមតំបន់កសិកម្មដូចជា ខេត្តបាត់ដំបង តាកែវ កំពត និងកំពង់ស្ពឺ ដែលបានបង្ហាញថា កសិករចិញ្ចឹមគោភាគច្រើនប្រើប្រាស់ចំបើង និងឃ្វាលរកចំណីបន្ថែម។ ជាទូទៅ កសិករច្រូតស្មៅយកមកផ្តល់ជាចំណីគោក្នុងអំឡុងរដូវវស្សា ប៉ុន្តែពួកគេជួបប្រទះការខ្វះខាតចំណីនៅរដូវប្រាំង។ សំណល់ និងអនុផលដំណាំកសិកម្មដែលកសិករប្រើប្រាស់នៅរដូវវស្សាមានដូចជា ដើមចេក ដើមពោត ផ្លែពោត ស្លឹកដំឡូងមី ចុងអំពៅ ដើមសណ្តែកសៀង មើមដំឡូងមី និងផ្លែត្នោតជាដើម។

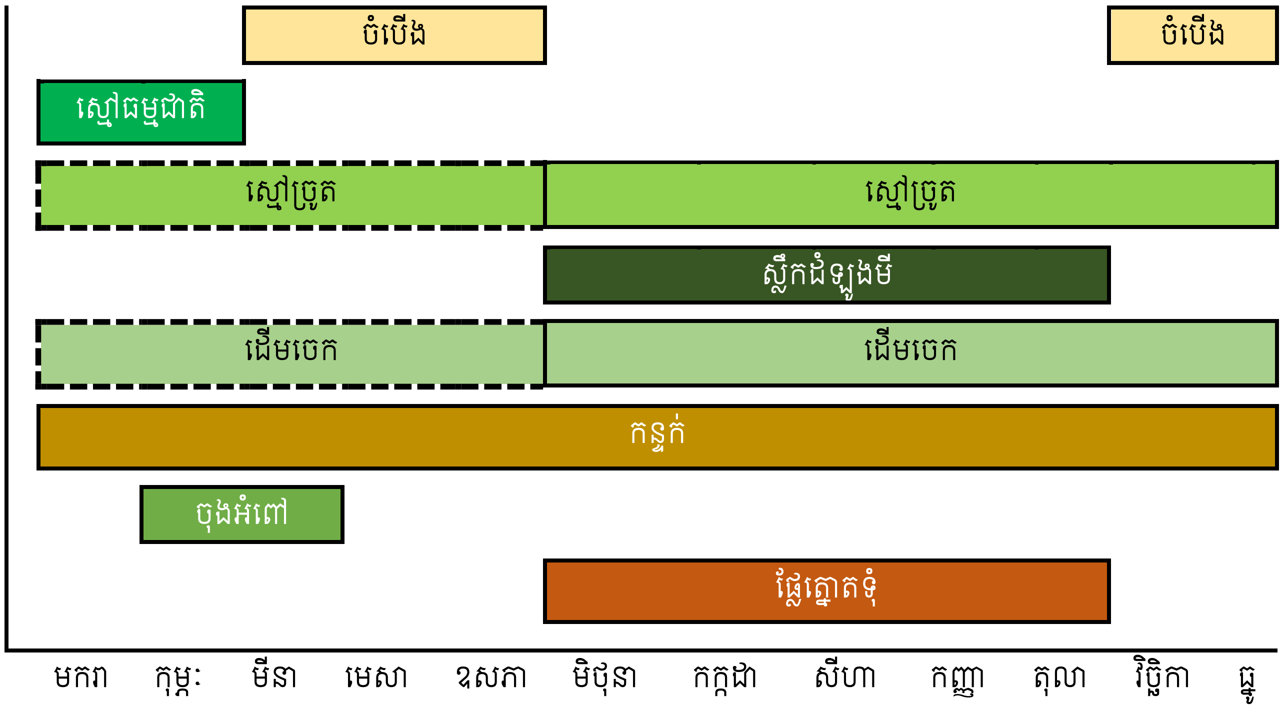

សម្គាល់៖ ▢ = មានជាប្រចាំ ⬚ = មានខ្លះ អត់ខ្លះ

រូបភាព ៦៖ ប្រតិទិនរដូវកាលលើការប្រើប្រាស់ចំណីគោរបស់កសិករនៅឃុំគគីរ ស្រុករមាសហែក ខេត្តស្វាយរៀង

ឆ. ជំងឺធ្ងន់ដែលកើតមានលើគោរបស់កសិករ

លទ្ធផលក្នុងរូបភាព ៧ នេះ បានបង្ហាញអំពីជំងឺមួយចំនួនដូចជា អុតក្តាម សាទឹក បូសខ្យល់ ដុំពកស្បែក រាគឈាម និងបរាសិតដែលនៅតែកើតមានលើគោក្របីរបស់កសិករ។ ជំងឺអុតក្តាម ច្រើនកើតមាននៅរដូវធ្លាក់ភ្លៀង ចាប់ពីខែមិថុនា ដល់ខែធ្នូ និងកើតមានជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ ជំងឺសាទឹក ក៏មិនខុសពីជំងឺអុតក្តាមដែរ ច្រើនកើតចាប់ពីខែឧសភា ដល់ខែតុលា នៅពេលចាប់ផ្តើមធ្លាក់ភ្លៀងដើមរដូវវស្សា។ ជំងឺដុំពកលើស្បែក កើតមាននៅខែមករា ដល់ខែមីនា ហើយវាជាជំងឺទើបកើតមានថ្មីលើសត្វគោក្នុងឃុំ រយៈពេលបីឆ្នាំមកហើយ និងសម្បូរកើតជំងឺនេះសឹងតែគ្រប់សត្វគោទាំងអស់។ ជំងឺរាគឈាម កើតមាននៅខែក្តៅ ចាប់ពីខែមករាដល់ខែមេសា។ បរាសិត ជាពិសេសព្រូន កើតមានពេញមួយឆ្នាំលើគ្រប់ប្រភេទគោទាំងអស់ ហើយកសិករបាន

ប្រើថ្នាំទម្លាក់វាជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានបញ្ជាក់ពីឆ្នាំ២០០៦ មកថា ជំងឺសំខាន់ៗដែលប៉ះពាល់គោក្របីក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានដូចជា សាទឹក អុតក្តាម និងបូសខ្យល់ (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, 2006)។ បញ្ហាសុខភាពសំខាន់ផ្សេងៗទៀតដែលកសិករជួបប្រទះមានដូចជា បរាសិត ជាពិសេសពពួកដង្កូវថ្លើម (Soun et al., 2006) ដង្កែ និងរបោម។ សុខភាពសត្វត្រូវបានកត់សម្គាល់ថាជាប្រភពនៃការបាត់បង់ផលិតកម្ម ដូចជា កំណើនទម្ងន់ទាប កម្លាំងអូសទាញ ការបង្កកំណើត និងការផលិតទឹកដោះ (Copeman & Copland, 2008)។ លទ្ធផលរកឃើញបច្ចុប្បន្ននេះមានភាពដូចគ្នាទៅនឹងការរកឃើញរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វក្នុងឆ្នាំ២០២៣ (GDAHP, 2024) ដែលបានយក និងទទួលវត្ថុវិភាគសរុបចំនួន ២២ ០៣១ មកធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យជំងឺ ដែលក្នុងនេះបានរកឃើញវត្តមានមេរោគជំងឺឆ្លងសំខាន់ៗដូចជា អុតក្តាម ដុំពកស្បែកគោក្របី (២៥ រាជធានី ខេត្ត) សាទឹក និងអ៊ីកូលី រីឯជំងឺបូសខ្យល់មិនត្រូវបានពិនិត្យរកឃើញឡើយ។ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងស្ថានភាពចិញ្ចឹមនៅប្រទេសបង់ក្លាដេសវិញឃើញថា ជំងឺអុតក្តាម និងឈាមខ្មៅ គឺជាជំងឺសំខាន់ជាងគេដែលកើតមានច្រើនលើគោចិញ្ចឹមរបស់កសិករ (Uddin et al., 2013)។

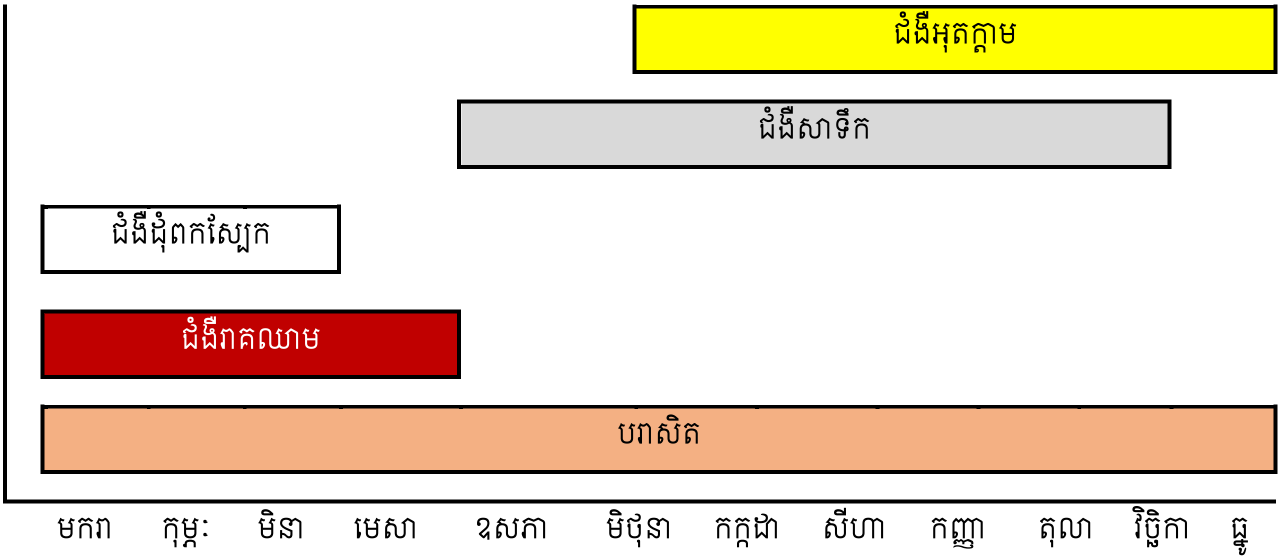

រូបភាព ៧៖ ប្រតិទិនរដូវលើការកើតមាននូវជំងឺឆ្លងលើគោក្របីរបស់កសិករ

បញ្ហាប៉ះពាល់ប្រព័ន្ធផលិតកម្មសត្វគោរបស់កសិករ

ក. បញ្ហាប៉ះពាល់ដល់ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ

តារាង ៣៖ *ចំណាត់ថ្នាក់គូផ្ទឹមនៃបញ្ហាលើការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ*

	ជំងឺឆ្លង	តម្លៃគោធ្លាក់ចុះ	ខ្វះចំណី	ខ្វះបច្ចេកទេស	ពិន្ទុ	ចំណាត់ថ្នាក់
ជំងឺឆ្លង		តម្លៃគោធ្លាក់ចុះ	ជំងឺឆ្លង	ខ្វះបច្ចេកទេស	១	៣
តម្លៃគោធ្លាក់ចុះ			តម្លៃគោធ្លាក់ចុះ	តម្លៃគោធ្លាក់ចុះ	៣	១
ខ្វះចំណី				ខ្វះបច្ចេកទេស	០	៤
ខ្វះបច្ចេកទេស					២	២

ក្នុងការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ មានបញ្ហាសំខាន់ៗចំនួន ៤ ដែលកសិករបានលើកឡើងដូចជា ជំងឺឆ្លង ការធ្លាក់តម្លៃលក់នៃគោរស់ កង្វះចំណី និងការខ្វះចំណេះដឹងបច្ចេកទេស។ តាមរយៈវិធីសាស្ត្រប្រៀបផ្ទឹមជាគូនៃបញ្ហាទាំងអស់ (Pairwise Ranking) បានបង្ហាញថា ការធ្លាក់តម្លៃលក់របស់គោរស់ទទួលបានពិន្ទុខ្ពស់ជាងគេ ដូចនេះវាជាបញ្ហាដែលមានផលប៉ះពាល់

ខ្លាំងជាងគេទៅដល់ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងទឹកចិត្ត ដោយតាមរយៈការបញ្ជាក់ពីកសិករបានឱ្យដឹងថា តម្លៃលក់បានធ្លាក់ចុះជាងពាក់កណ្តាល បើប្រៀបធៀបទៅនឹងតម្លៃលក់មុនពេលធ្លាក់ថ្លៃ។ ការខ្វះខាតលើបច្ចេកទេសចិញ្ចឹម អាចប៉ះពាល់ដល់ផលិតភាពនៃការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ ហើយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធដូចជា ភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ/ឃុំ ឬមន្ទីរកសិកម្មគួរយកចិត្តទុកដាក់លើបច្ចេកទេសទាំងនោះដែលមានដូចជា បច្ចេកទេសនៃការចិញ្ចឹម ការថែទាំ ការប្រើប្រាស់វ៉ាក់សាំងកំណត់មុខសញ្ញាជំងឺលើគោ ការផ្តល់ចំណី និងការទទួលព័ត៌មានពីមជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅនូវប្រភេទគោ ទំហំគោដែលជាពូជមានតម្រូវការទីផ្សារខ្ពស់។ ជំងឺឆ្លងលើគោក៏ជាកង្វល់ដែលកសិករព្រួយបារម្ភណ៍ ហើយផលប៉ះពាល់នៅមានកម្រិតតិចតួចចំពោះការចិញ្ចឹមបែបលក្ខណៈគ្រួសារ ក្នុងនោះមានជំងឺអុតក្តាម ជំងឺដុំពកស្បែក និងជំងឺសាទឹក។ ការខ្វះចំណីជាបញ្ហាប៉ះពាល់តិចតួចលើការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ ព្រោះកសិករអាចដោះស្រាយបាន ដោយសារភាគច្រើននៃចំណីគោ កសិករអាចរកបានពីក្នុងតំបន់ និងក្រៅតំបន់ទៅតាមលទ្ធភាពកម្លាំងសមាជិកគ្រួសាររបស់កសិករ (តារាង ៣)។

ខ. ការវិភាគបញ្ហាដែលនាំឱ្យមានការធ្លាក់ថ្លៃលក់គោ

ការចូលរួមពិភាក្សា និងអនុវត្តលើឧបករណ៍វិភាគដើមឈើបញ្ហា (Problem Tree Analysis) កសិករបានបង្ហាញពីបញ្ហាដែលពួកគាត់ជួបប្រទះដែលមានដូចជា គោធ្លាក់ចុះតម្លៃលក់នៃសត្វគោរស់ នៅក្នុងផលិតកម្មគោរបស់ពួកគាត់នៅឆ្នាំ២០២៣ នេះដែលបង្កឱ្យកសិករពិបាកលក់គោក្របីនៅលើទីផ្សារ។ នៅក្នុងផលិតកម្មគោរបស់កសិករ មានការជួបបញ្ហាច្រើនដែលបណ្តាលឱ្យកសិករមានការបាក់ទឹកចិត្តក្នុងការចិញ្ចឹមគោ តាមរយៈការពិភាក្សាជាមួយកសិករនៅក្នុងតំបន់ គោធ្លាក់ថ្លៃ គឺជាបញ្ហាចោទយ៉ាងសំខាន់ដែលជះឥទ្ធិពលខ្លាំងនៅក្នុងឆ្នាំ២០២៣ ដែលកសិករមួយចំនួនបានលក់គោដោយគ្មានទីផ្សារក្នុងស្រុក ចំណែកទីផ្សារដែលធ្លាប់លក់ទៅក្រៅនោះមានប្រទេសវៀតណាម។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាគោធ្លាក់ថ្លៃ កសិករត្រូវធ្វើការជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន មន្ទីរផលិតកម្មសត្វ និងបសុព្យាបាល ចូលរួមចាក់វ៉ាក់សាំង ប្រមូលផ្តុំកសិករចិញ្ចឹមគោជាសហគមន៍ បង្កើតសិប្បកម្មកែច្នៃសត្វក្នុងស្រុក និងស្វែងរកបណ្តាញទីផ្សារនៅក្រៅតំបន់ ដើម្បីបង្កើនតម្លៃគោ និងតម្រូវការទីផ្សារ។ កសិករក៏ត្រូវធ្វើឱ្យគោមានស្តង់ដា សាច់មានគុណភាព ដើម្បីឈានទៅរកផលិតកម្មគោក្នុងតំបន់ ព្រមទាំងជានានូវស្ថេរភាពតម្លៃលើទីផ្សារផងដែរ (រូបភាព ៨)។ លទ្ធផលនៃការសិក្សានេះ ដូចគ្នាទៅនឹងព័ត៌មានដែលបានចុះផ្សាយក្នុងកាសែត។ ជាឧទាហរណ៍ យោងតាមប្រភពព័ត៌មានកម្ពុជាថ្មី (Tuon, 2023) ម្ចាស់កសិដ្ឋានចិញ្ចឹមគោម្នាក់ នៅស្រុកតំបែ ខេត្តត្បូងឃ្មុំ បានឱ្យដឹងថា បច្ចុប្បន្ននេះ អ្នកចិញ្ចឹមគោខ្នាតតូច ឬលក្ខណៈគ្រួសារ បានកាត់បន្ថយការចិញ្ចឹមជាបន្តបន្ទាប់ ដោយនៅឈរជើងបានតែអ្នកចិញ្ចឹមលក្ខណៈកសិដ្ឋានធំៗប៉ុណ្ណោះ។ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាទីផ្សារគោនេះ លោក ស្រ៊ុន ពៅ ប្រធានសមាគមចិញ្ចឹមសត្វនៅកម្ពុជា បានបញ្ជាក់ថា វិស័យចិញ្ចឹមសត្វនៅកម្ពុជា នាពេលបច្ចុប្បន្នជួបប្រទះបញ្ហាប្រឈមទីផ្សារស្ទើរទាំងអស់ មិនថាតែទីផ្សារគោនោះទេ។ ទីផ្សារគោនៅតែបន្តធ្លាក់ចុះតម្លៃ ធ្វើឱ្យអ្នកចិញ្ចឹមលក្ខណៈគ្រួសារ កាត់បន្ថយការចិញ្ចឹម ដោយសារការចំណាយលើសចំណូល។ សារព័ត៌មានថ្មីៗ (Chhum, 2023) ក៏បានរំលេចអំពីកសិករចិញ្ចឹមគោខ្នាតតូច ដែលបានត្អូញត្អែរពីតម្លៃគោរស់ចុះថោក និងមិនសូវមានឈ្មួញទទួលទិញ ដោយសារតែការនាំចូលសាច់គោពីប្រទេសជិតខាងដូចជា ប្រទេសឡាវ ថៃ និងវៀតណាម។ មូលហេតុដែលឈ្មួញងាកទៅនាំចូលគោបរទេស ដោយសារតែវាមានតម្លៃប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ប៉ុន្តែគោនាំចូលត្រូវបានចិញ្ចឹមតាមស្តង់ដា និងមានសាច់ច្រើន ដែលធ្វើឱ្យអ្នកកាប់ចំណេញ។ កសិករក្នុងសារព័ត៌មានដែលនេះក៏បានអះអាងថា ប្រហែលមួយឆ្នាំហើយ គោរស់ធ្លាក់ថ្លៃជិតពាក់កណ្តាល ប៉ុន្តែចំណីបែរជាឡើងថ្លៃ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ នៅខែវស្សា គោរងការយាយីពីជំងឺពក្សាតថែមទៀត។ កត្តាទាំងនេះ បានបង្ខំឱ្យកសិករខ្លះបោះបង់ការចិញ្ចឹម។ សរុបមក តម្លៃគោរស់ធ្លាក់ចុះប្រហែល ៤០% ប៉ុន្តែសាច់គោដែលលក់លើទីផ្សារនៅមានតម្លៃខ្ពស់ដដែល។

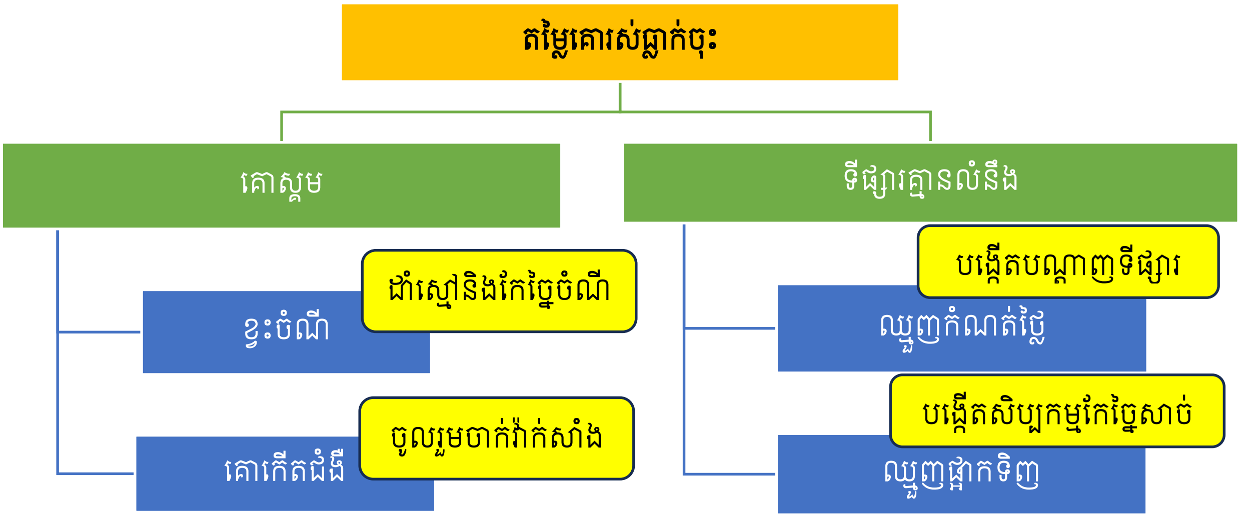

រូបភាព ៨៖ មូលហេតុដែលនាំឱ្យតម្លៃគោរស់ធ្លាក់ចុះ

ការកំណត់អាទិភាពសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍ដែលអាចចូលរួមចំណែកបង្កើន ផលិតកម្មសត្វគោ របស់កសិករ

ក. ការវិភាគចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ ឱកាស និងការគំរាមកំហែងនៃប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោ

ការវិភាគរកចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ ឱកាស និងការគំរាមកំហែងទាក់ទងនឹងការចិញ្ចឹមគោក្នុងការសិក្សានេះ ជួយឱ្យយើងរកឱ្យឃើញនូវចំណុចខ្វះចន្លោះ និងឱកាសដល់ការចូលរួមអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោក្នុងសហគមន៍ (តារាង ៤)។ លក្ខណៈពិសេសរបស់ពូជគោក្នុងស្រុកដែលកសិករបានចិញ្ចឹមនេះមានដូចជា ភាពធននឹងអាកាសធាតុ ការស៊ីចំណីមិនរើស និងភាពងាយស្រួលចិញ្ចឹម ប៉ុន្តែប្រភេទគោនេះមានទំហំខ្លួនតូច និងស្រាលជាងពូជគោនាំចូល។ ចំពោះទម្លាប់ចិញ្ចឹមវិញ កសិករខ្វះចំណេះដឹងបច្ចេកទេសដូចជា ការគ្រប់គ្រងការបង្កាត់ពូជដែលអាចនាំឱ្យមានជំងឺជាន់ឈាម ការទម្លាក់បរាសិត និងការគ្រប់គ្រងជំងឺឆ្លង ហើយមិនអាចបង្កើនចំនួនសត្វចិញ្ចឹមឱ្យបានច្រើនឡើយ ដោយសារក្នុងគ្រួសាររបស់គាត់ខ្វះសមាជិកពេញកម្លាំងនៅជួយមើលថែសត្វ។ លទ្ធផលស្រាវជ្រាវដោយ Hilmiati et al. (2024) នៅប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី ក៏បានបង្ហាញនូវចំណុចខ្សោយខ្លះៗដែរថា ការចិញ្ចឹមគោលក្ខណៈយថាផលអាចផ្ដល់មកវិញនូវកូនគោ គោមេឬបា និងគោសាច់ដែលមានតម្លៃថោក និងមានផលិតភាពទាប ដោយសារកសិករពឹងផ្អែកខ្លាំងលើធម្មជាតិទាំងស្រុង។ Escribano (2017) បានបង្ហាញនូវលទ្ធផលប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងលទ្ធផលបច្ចុប្បន្នដែរដែល ការចិញ្ចឹមគោសាច់ក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍មានចំនុចខ្សោយមួយចំនួនដូចជាការទទួលបានប្រាក់ចំណេញទាប (៤%) ធនធានចំណីរកបានតិចតួច ការដាច់ចំណូលនៅចន្លោះពេលលក់សត្វ និងផលដំណាំ កសិករមានវ័យចាស់ ចំណេះដឹងទាប និងលទ្ធភាពបន្សាំទាប ការប្រើប្រាស់ចំណីគុណភាពទាប ការបោះបង់ការចិញ្ចឹម និងកង្វះទំនាក់ទំនងទីផ្សារ ជាដើម។

តារាង ៤៖ *ការវិភាគចំណុចខ្លាំង ចំណុចខ្សោយ ឱកាស និងការគំរាមកំហែងនៃប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមគោ*

ចំណុចខ្លាំង៖ - គោធន់នឹងអាកាសធាតុ - គោមិនរើសចំណី - គោធន់នឹងជំងឺ - គោងាយស្រួលចិញ្ចឹម	ចំណុចខ្សោយ៖ - គោទំហំតូច ស្រាល - កសិករខ្វះចំណេះដឹងបច្ចេកទេស - ខ្វះសមាជិកពេញកម្លាំង - ការថែទាំគោ មិនបានដិតដល់ - កសិករមិនចាប់អារម្មណ៍លើការផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេស - កសិករមិនអាចគ្រប់គ្រងលើការបង្កាត់ពូជបានឡើយ ដោយសារការ ប្រលែងដោយសេរីនាំឱ្យសត្វបង្កាត់/បន្តពូជពាសវាលពាសកាលដែលនាំឱ្យសត្វងាយកើតមានជំងឺជាន់ឈាម - កសិករភាគច្រើនមិនបានយកគោទៅចាក់វ៉ាក់សាំងបង្ការជំងឺឆ្លង និងទម្លាក់បរាសិត
ឱកាស/អំណាយផល៖ - សម្បូរស្លឹកដំឡូងមីតាមរដូវ - សម្បូរផ្លែស្វាយចន្ទីតាមរដូវ - មានពេទ្យសត្វភូមិល្អ - សាច់គោមានគុណភាព (រសជាតិ) - តម្លៃសាច់គោនៅលើទីផ្សារមិនធ្លាក់ចុះ	ឧបសគ្គ/ការគំរាមគំហែង៖ - តម្លៃលក់ចេញសត្វគោរស់ធ្លាក់ថ្លៃពាក់កណ្ដាលនៅឆ្នាំ ២០២៣ - កង្វះតំបន់ឃ្វាលគោ - កង្វះប្រភពទឹកនៅតាមទីវាលឃ្វាលសត្វ - កង្វះសេវាបង្កាត់ពូជគោ - ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ (ស្ទៅងាប់ ឡើងកម្ដៅ ភ្លៀង)

តាមរយៈការសិក្សានេះ ប្រសិនបើគេចង់អភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោក្នុងឃុំគគីនេះ គេអាចប្រើប្រាស់សក្ដានុពលមួយចំនួនដែលមានក្នុងឃុំនេះដូចជា ភាពសម្បូរនូវស្លឹកដំឡូងមី និងផ្លែស្វាយចន្ទីតាមរដូវកាល ដែលអាចយកមកកែច្នៃជាចំណីគោបាន។ នៅក្នុងឃុំ ក៏មានភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ ដែលអាចជួយព្យាបាលសត្វរបស់កសិករទាន់ពេលវេលា។ ទោះបីជាមានការធ្លាក់ថ្លៃដ៏គំហុកក្នុងឆ្នាំ២០២៣នេះក៏ដោយ ក៏តម្លៃសាច់គោនៅលើទីផ្សារនៅមានតម្លៃខ្ពស់ ម្យ៉ាងទៀតសាច់របស់ពូជគោក្នុងតំបន់មានរសជាតិឆ្ងាញ់ ដោយសារការផ្ដល់ចំណីមកពីសំណល់កសិកម្ម និងស្មៅតាមវាល។ ប្រជាជនទូទៅចូលចិត្តបរិភោគសាច់ដែលធ្វើឱ្យសាច់គោ មានតម្រូវការទីផ្សារ ដោយគេអាចយកទៅធ្វើជាម្ហូបបានច្រើនបែបក្នុងកម្មវិធីជាច្រើន។ ក្នុងការអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោ គេត្រូវរកដំណោះស្រាយឱ្យបានសមស្របទៅលើការធ្លាក់ថ្លៃទីផ្សារពាក់កណ្ដាលនៅឆ្នាំ២០២៣ ព្រោះវាបានធ្វើឱ្យកសិករមានការខាតបង់ចំណូល និងបាក់ទឹកចិត្តលែងចង់ចិញ្ចឹមគោបន្ត។ មានឧបសគ្គមួយចំនួនទៀតដែលគេត្រូវគិតគូរដូចជា កង្វះចំណីគោក្នុងរយៈពេលណាមួយ កង្វះប្រភពទឹកនៅតាមទីវាល កង្វះសេវាបង្កាត់ពូជគោ និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

ដែលប៉ះពាល់ដល់ការលូតលាស់ដំណាំចំណីសត្វ។ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងការសិក្សាក្នុងប្រទេសប៊ុលហ្គារីដោយ Panayotova et al. (2021) គេក៏បានរកឃើញចំណុចខ្លាំងលើផ្នែកផលិតកម្មគោសាច់ដូចជា ចំណេះដឹងរបស់កសិករ គុណភាពសេនេទិចនៃពូជសត្វ ចំណាប់អារម្មណ៍របស់កសិករក្នុងការបំប៉នសត្វ និងចំណាប់អារម្មណ៍សាច់មានគុណភាពលើទីផ្សារ។ លទ្ធផលស្រាវជ្រាវរបស់ Panayotova et al. (2021) ក៏បានបង្ហាញចំណុចខ្សោយដែលអាចកែប្រែមានដូចជា តម្លៃជាវគោមានកម្រិតទាបពីកសិដ្ឋានកសិករ ទំនាក់ទំនងខ្សោយជាមួយវិទ្យាសាស្ត្រ វាលស្មៅដែលផ្តល់ទិន្នផលទាប ខ្វះប្រព័ន្ធទីផ្សារ គ្រោះថ្នាក់នៃជំងឺឆ្លង និងការខ្វះខាតចំណេះដឹងលើការកំណត់កម្រិតគុណភាព និងការកែច្នៃសាច់។ យើងអាចជំនះនូវចំណុចខ្សោយទាំងនេះបានដោយកែលម្អទំនាក់ទំនងជាមួយវិទ្យាសាស្ត្រ បង្កើនចំណេះដឹងលើអាហារូបត្ថម្ភសត្វទំពារអៀង និងវាលស្មៅ កែលម្អគុណភាពសាច់សត្វទំពារអៀងតាមរយៈប្រព័ន្ធចំណាត់ថ្នាក់គុណភាពសាច់ និងការដាក់ស្លាកសញ្ញាគុណភាពផ្លូវការ ព្រមទាំងបង្កើត និងអភិវឌ្ឍរចនាសម្ព័ន្ធទីផ្សារស្តង់ដា និងបទប្បញ្ញត្តិជានាការផលិត និងការលក់ដូរនូវសាច់គុណភាពល្អ។ ការគំរាមកំហែងសម្រាប់ផលិតកម្មគោសាច់ក្នុងប្រទេសប៊ុលហ្គារីមានដូចជាសមិទ្ធិកម្មផលិតទាប ខ្វះខាតវាលស្មៅ ការមិនយកចិត្តទុក ដាក់នៃការគ្រប់គ្រងផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រសត្វ និងហានិភ័យដល់សុខភាពរបស់អ្នកបរិភោគ តម្លៃចំណីខ្ពស់ និងការរាលដាលនៃជំងឺឆ្លង។ Escribano (2017) ក៏បានលើកឡើងផងដែរថា ឱកាសនៃការចិញ្ចឹមគោសាច់នៅប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍមានដូចជា គ្មានការចំណាយលើសេវាបរិស្ថាន ឬប្រព័ន្ធផលិតកាបូនទាប ងាយផ្លាស់ប្តូរទៅជាប្រព័ន្ធចិញ្ចឹមប្រកបដោយចីរភាពដែលអាចឱ្យគេទទួលបានតម្លៃទីផ្សារខ្ពស់ ដូចជាផលិតផលសាច់គោសរីរាង្គជាដើម។

ខ. ការវិភាគបញ្ហា និងឱកាសនៃការចិញ្ចឹមគោ

លទ្ធផលទទួលបានពីការពិភាក្សាជាមួយមន្ត្រីការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាលលើមូលហេតុដែលនាំឱ្យកើតមានបញ្ហា និងលទ្ធភាពជួយដោះស្រាយតាមរយៈការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោក្នុងសហគមន៍ដោយមានការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់បានបញ្ជាក់ថា កសិករបានត្អូញត្អែរលើបញ្ហាជាច្រើនក្នុងផលិតកម្មគោ ហើយបានបង្ហើបនូវរាល់បញ្ហាដែលបានជួបប្រទះមានដូចជា ជំងឺឆ្លងលើសត្វគោ កង្វះបច្ចេកទេស កង្វះចំណី ដែលកសិករតែងតែជួបប្រទះច្រើនក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ (តារាង ៥)។ ក្នុងឆ្នាំ២០២៣នេះ បញ្ហាធំដែលធ្វើឱ្យកសិករបាក់ទឹកចិត្តខ្លាំងគឺ ការធ្លាក់ថ្លៃដ៏គំហុក ហើយបញ្ហានេះនៅមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅឡើយ។ កង្វះបច្ចេកទេសភាគច្រើនមកពីកសិករខ្លួនឯង ដោយមិនសូវបានចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស ហើយមនុស្សពេញកម្លាំងភាគច្រើបានទៅធ្វើការងារនៅទីឆ្ងាយៗអស់ នៅសល់តែមនុស្សចាស់ៗពុំចេះអក្សរ។ ភាពខ្វះខាតចំណីសម្រាប់សត្វគោកើតមានតាមរដូវកាល និងដោយសារគ្រោះរាំងស្ងួត ហើយម្យ៉ាងទៀតកសិករភាគច្រើនមិនមានដីសម្រាប់ដាំដំណាំចំណីសត្វគ្រប់គ្រាន់ឡើយ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះបាន កសិករត្រូវចេះកែច្នៃចំណីគោពីសំណល់ និងអនុផលកសិកម្ម ចាប់ផ្តើមដាំដុះដំណាំចំណីសត្វបន្ថែមនៅលើដីទំនេរតាមលទ្ធភាព និងឃ្វាលសត្វក្នុងចម្ការដំណាំកសិ-ឧស្សាហកម្ម។ បញ្ហាធ្លាក់ចុះតម្លៃគោលក់ចេញដ៏គំហុកដែលមិនធ្លាប់កើតមានពីមុនមកនេះ គឺបណ្តាលមកពីឈ្មួញវៀតណាមផ្អាកទិញគោក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ព្រោះការលក់ដូរសត្វរស់ពីមុនមកដល់បច្ចុប្បន្នពឹងផ្អែកលើការលក់ និងនាំចេញទៅប្រទេសវៀតណាម។

តារាង ៥៖ *ការវិភាគបញ្ហា និងឱកាសនៃការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ*

បញ្ហា	មូលហេតុ	ដំណោះស្រាយ	ឱកាស/អំណោយផល
ជំងឺឆ្លង	- បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ - មិនបានចាក់វ៉ាក់សាំង - ចិញ្ចឹមដោយព្រលែង - គ្មានទ្រុងឬ ក្រោលល្អ - គ្មានរណ្តៅស្តុកលាមក	- ថែទាំសត្វនៅរដូវក្តៅ - ចូលរួមចាក់វ៉ាក់សាំងជាប្រចាំ - ព្រលែងគោក្របីនៅពេលព្រឹក ពេលថ្ងៃ គៀងចូលម្លប់ដោយដាក់ទឹកឱ្យសត្វផឹក - ការរៀបចំទ្រុងឬក្រោលឱ្យបានល្អ - ជីករណ្តៅដាក់លាមកសត្វនិង រៀបចំធ្វើឡជីវឧស្ម័ន	- ការិយាល័យផលិតកម្ម និង បសុព្យាបាលចាក់វ៉ាក់សាំង គោក្របីដល់កសិករជា ប្រចាំ - មានគម្រោងឡជីវឧស្ម័ន - មានអ្នកបច្ចេកទេសនិងអង្គ ការជួយគាំទ្រ
កង្វះ បច្ចេកទេស	- មន្ត្រីជំនាញមានចំនួនតិច - កសិករមិនសូវបានចូលរួមក្នុងវគ្គ បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស - អ្នកចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលច្រើន តែចាស់ៗពុំចេះអក្សរជាប់មើលក្មេង - មិនសូវចាប់អារម្មណ៍វគ្គបណ្តុះ បណ្តាលបច្ចេកទេស	- ពេទ្យសត្វភូមិជួយសម្របសម្រួល - ធ្វើការចិញ្ចឹមបង្ហាញ	- មានមន្ត្រីជំនាញមកពីមន្ទីរ ក្រសួង និងការិយាល័យ ស្រុក - មានភ្នាក់ងារសុខភាព សត្វភូមិ
កង្វះចំណី	- ខ្វះស្មៅនៅរដូវប្រាំង - គ្រោះរាំងស្ងួត - ខ្វះដីសម្រាប់ដាំដំណាំចំណីសត្វ	- កែច្នៃចំណីពីសំណល់ និងអនុផល កសិកម្មធ្វើជាចំណីគោ - ឃ្វាលគោក្នុងចម្ការ - ដាំដុះស្មៅចំណីសត្វបន្ថែម	- សម្បូរចម្ការដំណាំ កសិឧស្សាហកម្ម - មានកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល កែច្នៃចំណី
តម្លៃគោរស់ ធ្លាក់ចុះ	- ឈ្មួញវៀតណាមផ្អាកទិញគោក្នុង ប្រទេសខ្មែរ (នាំចូលពីថៃ) - សម្បូរត្រី និងសាច់ផ្សេងទៀត	- ចិញ្ចឹមតាមបទដ្ឋានបច្ចេកទេស - បង្កើតសិប្បកម្មកែច្នៃសាច់ - បង្កើតបណ្តាញទីផ្សារលក់គោ	- តម្លៃសាច់ថេរ - សាច់គោពូជក្នុងស្រុកនៅ តែមានតម្រូវការទីផ្សារ - សេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី - ការលើកកម្ពស់ និងការ គាំទ្រផលិតផលក្នុងស្រុក

ការអភិវឌ្ឍការចិញ្ចឹមគោក្នុងសហគមន៍អាចធ្វើទៅបានដោយទាញយកឱកាសដែលមានដូចជា ការសហការ ឬចូលរួមសកម្មភាពអន្តរគមន៍នានាជាមួយការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាល នៃមន្ទីរកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ តាមរយៈការប្រើប្រាស់វ៉ាក់សាំង គម្រោងឡជីវឧស្ម័ន និងសេវាកម្មព្យាបាលសត្វរបស់ភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ។ ម៉្យាងទៀត កសិករត្រូវឈ្វេងយល់អំពីបច្ចេកទេសកែច្នៃចំណីសត្វ និងចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់សំណល់ និងអនុផលកសិកម្មដំណាំកសិឧស្សាហកម្មក្នុងតំបន់របស់ខ្លួន។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករនៅក្នុងឃុំគគីរ ស្រុកមេសហេក ខេត្តស្វាយរៀង ភាគច្រើនអនុវត្តតាមបែបប្រពៃណី ដោយព្រលែងរកចំណីតាមទីវាល។ ចំណីក្នុងតំបន់ដែលកសិករអាចរកបានសម្រាប់គោមានដូចជា ចំបើង ស្មៅច្រូត ស្មៅ ធម្មជាតិ ដើមចេក ផ្លែត្នោត កន្ទក់ និងស្លឹកដំឡូងមី។ ក្នុងអំឡុងពេលចិញ្ចឹមគោ កសិករបានជួបប្រទះនូវជំងឺឆ្លងមួយចំនួនដូចជា ជំងឺអុតក្តាម រាគឈាម សាទឹក ដុំពកស្បែក និងបារាសិតជាដើម។ ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ តម្លៃលក់ចេញនូវសត្វគោរស់បានធ្លាក់ថ្លៃដ៏គំហុកដែលប៉ះពាល់ខ្លាំងដល់ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករ ដោយកសិករខ្លះកាត់បន្ថយចំនួនសត្វចិញ្ចឹម និងផ្អាកទិញគោចូល។ ក្នុងការអភិវឌ្ឍចិញ្ចឹមគោ គេត្រូវរកដំណោះស្រាយឱ្យបានសមស្របទៅលើការធ្លាក់ថ្លៃទីផ្សារពាក់កណ្តាលនៅឆ្នាំ២០២៣ ព្រោះវាបានធ្វើឱ្យកសិករមានការខាតបង់ចំណូល បាក់ទឹកចិត្តលែងចង់ចិញ្ចឹមគោបន្ត។ មានឧបសគ្គមួយចំនួនទៀតដែលគេត្រូវគិតគូរដូចជា កង្វះចំណីគោក្នុងរយៈពេលណាមួយ កង្វះប្រភពទឹកនៅតាមទីវាល កង្វះសេវាបង្កាត់ពូជគោ និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុដែលប៉ះពាល់ដល់ការលូតលាស់ដំណាំចំណីសត្វ។ ដើម្បីចូលរួមដោះស្រាយបញ្ហាដែលបានកើតឡើង កសិករត្រូវចូលរួមចាក់វ៉ាក់សាំងគោក្របីរបស់ខ្លួនតាមពេលវេលាកំណត់ដោយការិយាល័យផលិតកម្ម និងបសុព្យាបាល រៀបចំដាំដុះដំណាំចំណីសត្វ ប្រមូលអនុផល និងសំណល់ដំណាំកែច្នៃជាចំណីសត្វ ចងក្រងក្រុមអ្នកចិញ្ចឹមគោ និងគ្រប់គ្រងបណ្តាញទីផ្សារលក់សត្វ។

ការស្រាវជ្រាវជាមួយកសិករដើម្បីជួយកសិករលើការកែច្នៃចំណីចេញពីអនុផល និងសំណល់ដំណាំកសិកម្មសម្រាប់បំប៉នគោមុនពេលលក់ចេញគឺជាកិច្ចការគួរធ្វើបន្ត ដើម្បីឱ្យកសិករបានយល់ដឹងថា អនុផល និងសំណល់ដំណាំកសិកម្មក្នុងតំបន់របស់គាត់មានគុណតម្លៃដែលអាចជួយបង្កើនការលូតលាស់សត្វរបស់គាត់បាន។ ការស្រាវជ្រាវលើការចិញ្ចឹមគោនៅតំបន់ផ្សេងៗទៀតនៃប្រទេសកម្ពុជាដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រផ្សេងៗគួរតែធ្វើបន្តផងដែរ ព្រោះវានឹងរកឃើញនូវរបៀបចិញ្ចឹមល្អៗ និងដំណោះស្រាយបញ្ហាសមស្របសម្រាប់ការចិញ្ចឹមគោរបស់កសិករនៅតំបន់ទាំងនោះ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់គម្រោងកែលម្អការអប់រំឧត្តមសិក្សា (HEIP) ដែលបានផ្តល់មូលនិធិស្រាវជ្រាវតាមរយៈក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ព្រមទាំងក្រុមការងារគម្រោងស្រាវជ្រាវក្នុងការជួយប្រមូលទិន្នន័យ និងព័ត៌មានតាមបែបចូលរួមក្នុងខេត្តស្វាយរៀង និងព្រៃវែង។ ជាពិសេស អ្នកនិពន្ធសូមថ្លែងអំណរគុណដល់អ្នកត្រួតពិនិត្យជំនាញ និងនិពន្ធនាយករបស់ទស្សនាវដ្តីស្រាវជ្រាវកម្ពុជាសម្រាប់ការអប់រំ និងស្ទែម ដែលបានលះបង់ពេលវេលាជួយផ្តល់មតិកែលម្អ និងកែសម្រួលអត្ថបទស្រាវជ្រាវនេះ។ ខ្លឹមសារក្នុងអត្ថបទនេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកនិពន្ធ និងមិនឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈ ឬនិន្នាការនយោបាយរបស់ក្រុមណាមួយឡើយ។

ឯកសារយោង (References)

Bin, S. (2004). *ការសិក្សាពីការចិញ្ចឹមគោជាលក្ខណៈគ្រួសាររបស់កសិករ ស្រុកថ្ពង ខេត្តកំពង់ស្ពឺ* [Study on smallholder cattle production in Thpong district, Kampong Speu province] [Bachelor's thesis, Royal University of Agriculture].

Chambers, R. (1992). Participatory rural appraisals: Past, present and future. *Forests, Trees and People Newsletter*, *(15/16)*, 4–9.

Chambers, R. (1994). Participatory rural appraisal (PRA): Challenges, potentials and paradigm. *World Development*, *22*(10), 1437–1454. https://doi.org/10.1016/0305-750X(94)90030-2

Chhum, C. (2023, June 12). *កសិករចិញ្ចឹមគោ ត្អូញត្អែរពីតម្លៃគោរស់ចុះថោក ខណៈសាច់លើទីផ្សារមានតម្លៃខ្ពស់* [Cattle producer complaining on live cattle price dropping while the meat on the market was still high]. Thmey Thmey. https://thmeythmey.com/?page=detail&id=129605

Copeman, D. B., & Copland, R. S. (2008). Importance and potential impact of liver fluke in cattle and buffalo. In G. D. Gray, G. R. Copland, & D. B. Copeman (Eds.), *Overcoming liver fluke as a constraint to ruminant production in South-East Asia* (ACIAR Monograph No. 133, pp. 21–36). Australian Centre for International Agricultural Research.

Escribano, A. J. (2017). Transitions toward sustainability in the livestock business: Developing countries and disfavored areas. In N. Ray (Ed.), *Business infrastructure for sustainability in developing economies* (pp. 192–214). IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-5225-2041-2.ch010

GDAHP. (2024). *របាយការណ៍បូកសរុបលទ្ធផលការងារសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ ប្រចាំឆ្នាំ២០២៣ និងលើកទិសដៅការងារឆ្នាំ២០២៤* [Report on the summary of 2023 animal health and production results and the 2024 work goals]. General Directorate of Animal Health and Production.

Hilmiati, N., Ilham, N., Nulik, J., Rohaeni, E. S., deRosari, B., Basuki, T., Hau, D. K., Ngongo, Y., Lase, J. A., Fitriawaty, F., Surya, S., Qomariyah, N., Hadiatry, M. C., Ahmad, S. N., Qomariah, R., Suyatno, S., Munir, I. M., Hayanti, S. Y., Panjaitan, T., & Yusriani, Y. (2024). Smallholder cattle development in Indonesia: Learning from the past for an outcome-oriented development model. *International Journal of Design & Nature and Ecodynamics*, *19*(1), 169–184. https://doi.org/10.18280/ijdne.190119

Keo, S., Khieu, B., & Preston, T. R. (2008). Survey on feed utilization for cattle production in Takeo province. *Livestock Research for Rural Development*, *20*(Supplement). http://www.lrrd.org/lrrd20/supplement/sath1.htm

Kirsopp-Reed, K. (1994). A review of PRA methods for livestock research and development. *RRA Notes*, (20), 11–36. https://www.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/G01512.pdf

McCracken, J. A., Pretty, J. N., & Conway, G. R. (1988). *An introduction to rapid rural appraisal for agricultural development*. International Institute for Environment and Development.

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries. (2006). *Agricultural statistics 2005–2006*. Department of Planning and Statistics.

National Institute of Statistics. (2021). *Cambodia agriculture survey 2021: Raising of livestock and poultry*. Ministry of Planning.

Panayotova, M., Krastanov, J., Varlyakov, I., Stoyanchev, T., & Marinov, I. (2021). SWOT analysis for supporting development of the grazing livestock meat production sector in Bulgaria through the GREENANIMO project activities. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, *27*(6), 1065–1073. https://journal.agrojournal.org/page/en/details.php?article_id=3647

Pok, S., Keo, S., Patel, M., Windsor, P. A., & Holtenius, K. (2015). Survey of smallholder beef cattle production systems in different agro-ecological zones of Cambodia. *Tropical Animal Health and Production*, *47*(7), 1299–1306. https://doi.org/10.1007/s11250-015-0863-y

Shortall, J., Foley, C., Sleator, R. D., & O'Brien, B. (2018). The effect of concentrate supplementation on milk production and cow traffic in early and late lactation in a pasture-based automatic milking system. *Animal*, *12*(4), 853–863. https://doi.org/10.1017/S1751731117002221

Soun, S., Hol, D., Siek, S., McLean, M., & Copeman, B. (2006). Seasonal differences in the incidence of infection with *Fasciola gigantica* in Cambodian cattle. *Tropical Animal Health and Production*, *38*(1), 23–28. https://doi.org/10.1007/s11250-006-4340-5

Swanson, B. E., Bentz, R. P., & Sofranko, A. J. (Eds.). (1997). *Improving agricultural extension: A reference manual*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. https://www.fao.org/4/W5830E/w5830e00.htm

Tuon, S. (2023, June 8). *ទីផ្សារគោធ្លាក់ចុះ ធ្វើឱ្យអ្នកចិញ្ចឹមខ្នាតតូចមួយចំនួន ចង់បោះបង់អាជីពនេះ* [Cattle market decline makes some small producer give up their career]. Kampuchea Thmey. https://www.kampucheathmey.com/local-news/530639

Uddin, M. M., Sultana, M. N., & Peters, K. J. (2013). Participatory rural appraisal to characterize dairy production systems in Bangladesh. *Livestock Research for Rural Development*, *25*(2), Article 29. http://www.lrrd.org/lrrd25/2/uddi25029.htm

Young, J. R., O'Reilly, R. A., Ashley, K., Suon, S., Leoung, V., Windsor, P. A., & Bush, R. D. (2014). Impacts on rural livelihoods in Cambodia following adoption of best practice health and husbandry interventions by smallholder cattle farmers. *Transboundary and Emerging Diseases*, *61*(Supplement 1), 11–24. https://doi.org/10.1111/tbed.12193